

U S T A W A

z dnia 2019 r.

o dokumentowaniu zgonów, chowaniu zmarłych i cmentarzach

Rozdział 1

Przepisy ogólne

Art. 1. 1. Ustawa określa zasady:

- 1) stwierdzania, dokumentowania i rejestrowania zgonu;
- 2) nabywania i utraty prawa do wykonywania czynności koronera;
- 3) chowania zwłok, ekshumacji i postępowania ze zwłokami, szczątkami i prochami powstałymi w wyniku spopielenia zwłok lub szczątków;
- 4) zakładania, rozszerzania oraz funkcjonowania cmentarzy;
- 5) działalności przedsiębiorców pogrzebowych.

2. Wszelkie czynności określone w ustawie należy wykonywać z zachowaniem godności zmarłego oraz poszanowaniem uczuć jego bliskich.

Art. 2. Użyte w ustawie określenia oznaczają:

- 1) balsamacja – utrwalenie zwłok w celu powstrzymanie lub spowolnienie ich rozkładu;
- 2) cmentarz – teren służący do pochówku zwłok, szczątków lub prochów w grobach, katakumbach lub kolumbariach;
- 3) dom pogrzebowy – budynek służący do przechowywania zwłok lub szczątków, przygotowywania ich do pochowania, odbywania ceremonii związanych z pochówkiem i ich obsługi administracyjnej;
- 4) ekshumacja – wydobycie z grobu lub niszy zwłok lub szczątków w celu dokonania oględzin sądowych lub lekarskich lub przeniesienia do innego grobu lub niszy lub ich spopielenia;
- 5) grób murowany – dół w ziemi, którego boki są murowane do poziomu gruntu, do którego składa się trumnę ze zwłokami lub szczątkami lub urny z prochami, a nad trumną lub urną zakłada się sklepienie;

- 6) grób ziemny – dół w ziemi do którego składa się trumnę ze zwłokami lub szczątkami lub urny i zasypuje ziemią;
- 7) grób urnowy – dół w ziemi, do którego składa się urnę z prochami;
- 8) inspektor sanitarny - właściwy państwowy powiatowy inspektor sanitarny w rozumieniu art. 10 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2019 r. poz. 59);
- 9) katakumby – pomieszczenie posiadające niszę w ścianach służące do pochowania trumien ze zwłokami lub szczątkami lub urn z prochami;
- 10) kolumbarium – pomieszczenie lub budowla posiadająca niszę w ścianach służąca do pochówku urn z prochami;
- 11) koroner – lekarz uprawniony do stwierdzania zgonu osób zmarłych oraz potwierdzenia stwierdzenia zgonu, który nie sprawował opieki medycznej nad zmarłym;
- 12) krematorium – budynek lub jego część wyposażona w urządzenie służące wyłącznie do spopielenia zwłok lub szczątków;
- 13) likwidacja grobu - opróżnienie grobu i przeniesienie szczątków lub prochów do innego grobu lub specjalnie przeznaczonego do tego grobu zbiorowego lub niszy lub wkopanie szczątków poniżej dna grobu oraz usunięcie nagrobka;
- 14) nisza – wnęka w ścianie służąca do pochowania trumny ze zwłokami lub szczątkami lub urn z prochami;
- 15) pojazd specjalny - pojazd przeznaczony konstrukcyjnie do przewozu zwłok lub szczątków;
- 16) szczątki – pozostałości zwłok lub ich części odłączone od całości, w tym wydobyte z miejsca ich położenia;
- 17) szpital - zakład leczniczy, w którym podmiot leczniczy wykonuje działalność leczniczą w rodzaju świadczenia szpitalne;
- 18) trumna – skrzynia, w której chowa się zwłoki lub szczątki;
- 19) urna – zamykane szczelnie naczynie służące do umieszczenia prochów;
- 20) zwłoki – ciała zmarłych i dzieci martwo urodzonych, bez względu na czas trwania ciąży.

Art. 3. 1. Nadzór nad przestrzeganiem przepisów niniejszej ustawy oraz przepisów wydanych na podstawie niniejszej ustawy sprawują, w zakresie swojej właściwości, wojewodowie, starostowie, wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) oraz właściwi miejscowo inspektorzy sanitarni.

2. Ogólny nadzór nad sprawami objętymi niniejszą ustawą sprawują, w zakresie swojej właściwości, minister właściwy do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, minister właściwy do spraw zdrowia oraz minister właściwy do spraw wewnętrznych.

Rozdział 2

Koroner

Art. 4. Koronerem jest lekarz, z którym wojewoda zawarł umowę o wykonywanie czynności stwierdzenia zgonu, potwierdzania stwierdzenia zgonu i inne czynności określone w ustawie.

Art. 5. 1. Koronerem może zostać lekarz, który spełnia następujące warunki:

- 1) ma prawo wykonywania zawodu lekarza na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) ma pełną zdolność do czynności prawnych;
- 3) nie był skazany prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe;
- 4) posiada:
 - a) specjalizację w dziedzinie medycyny sądowej, patomorfologii, anestezjologii i intensywnej terapii, medycyny ratunkowej, lub
 - b) co najmniej 3-letni staż pracy w zawodzie lekarza oraz odbył szkolenie w zakładzie medycyny sądowej uczelni medycznej.

2. Koronerem może być również lekarz, który spełnia wymagania określone w ust. 1 pkt 1–3 będący w trakcie specjalizacji w dziedzinie medycyny sądowej lub patomorfologii, po ukończeniu 2 roku szkolenia specjalizacyjnego i uzyskaniu zgody kierownika specjalizacji.

3. Szkolenie, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 lit. b, prowadzi lekarz posiadający specjalizację w dziedzinie medycyny sądowej na podstawie programu szkolenia obejmującego co najmniej 30 godzin, opracowanego przez kierownika zakładu medycyny sądowej uczelni medycznej zatrudniającej tego lekarza, zatwierdzonego przez konsultanta krajowego w dziedzinie medycyny sądowej.

4. Ukończenie szkolenia potwierdza zaświadczenie o nabyciu umiejętności do wykonywania czynności lekarza powołanego do potwierdzenia zgonu, wydane przez kierownika zakładu medycyny sądowej, w którym lekarz odbył szkolenie, na podstawie

opinii dokumentującej nabycie takich umiejętności, sporządzonej przez lekarza prowadzącego szkolenie.

5. Koronerem nie może zostać lekarz, wobec którego jest prowadzone postępowanie:

- 1) o przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe;
- 2) związane z niedostatecznym przygotowaniem zawodowym;
- 3) w przedmiocie niezdolności do wykonywania zawodu ze względu na stan zdrowia.

6. Lekarz, który spełnia wymagania, o których mowa w ust. 1 lub 2, może zgłosić we właściwej okręgowej radzie lekarskiej swoją kandydaturę na koronera.

7. Wojewoda zwraca się z pisemnym wnioskiem do właściwej okręgowej rady lekarskiej o przekazanie listy kandydatów na koronerów, spełniających wymagania, o których mowa w ust. 1 lub 2.

8. Okręgowa rada lekarska, w terminie nie dłuższym niż 90 dni od dnia otrzymania wniosku, przekazuje wojewodzie listę, o której mowa w ust. 1.

9. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, ramowy program szkolenia, o którym mowa w ust. 1 pkt 4 lit. b, uwzględniając zakres wiedzy i umiejętności niezbędne do wykonywania czynności koronera.

Art. 6. 1. Wojewoda, po zasięgnięciu opinii konsultanta wojewódzkiego w dziedzinie medycyny sądowej, zawiera umowę o wykonywanie czynności koronera na danym obszarze z lekarzami wybranymi z listy, o której mowa w art. 5 ust. 6. Umowa może uwzględniać posiadanie przez koronera narzędzi do elektronicznego dokumentowania i rejestrowania zgonu.

2. W przypadku uzyskania informacji świadczących o niespełnieniu warunków przez koronera warunków, o których mowa w art. 5 ust. 1, lub informacji o postępowaniach, o których mowa w art. 5 ust. 4, wojewoda rozwiązuje umowę o wykonywanie czynności koronera ze skutkiem natychmiastowym.

3. Wojewoda informuje właściwą okręgową radę lekarską o rozwiązaniu umowy z koronerem. Okręgowa rada lekarska jest obowiązana do niezwłocznego wskazania kandydata na koronera, spełniającego wymagania, o których mowa w art. 5 ust. 1 i 5, z którym wojewoda zawiera umowę o wykonywanie czynności koronera.

Art. 7. 1. Wojewoda prowadzi wykaz koronerów, zwany dalej „wykazem”:

2. Wykaz jest prowadzony w postaci papierowej lub w postaci elektronicznej.
3. W wykazie zamieszcza się:

- 1) dane koronera:
 - a) imię (imiona) i nazwisko,
 - b) numer prawa wykonywania zawodu lekarza,
 - c) adres miejsca zamieszkania, adres poczty elektronicznej i numer telefonu;
- 2) określenie obszaru wezwania koronera;
- 3) termin rozpoczęcia wykonywania czynności koronera;
- 4) informacja o zastępstwie, w przypadku przerwy w wykonywaniu czynności koronera;
- 5) termin zakończenia wykonywania czynności koronera.

4. Wojewoda udostępnia wykaz:

- 1) podmiotom wykonującym działalność leczniczą w zakresie podstawowej opieki zdrowotnej;
- 2) dyspozytorniom medycznym;
- 3) podmiotom leczniczym, jednostkom pomocy społecznej i innym jednostkom organizacyjnym, w których jest sprawowana opieka medyczna;
- 4) zakładom medycyny sądowej uczelni medycznych;
- 5) jednostkom Policji, prokuratury, Straży Pożarnej oraz Straży Granicznej – działającym na obszarze województwa.

5. Wojewoda udostępnia wykaz również właściwej okręgowej radzie lekarskiej.

Art. 8. 1. Koroner jest obowiązany niezwłocznie zgłosić wojewodzie zmiany danych zamieszczonych w wykazie.

2. Koroner jest obowiązany niezwłocznie poinformować wojewodę o niespełnianiu warunków, o których mowa w art. 5 ust. 1, oraz postępowaniach, o których mowa w art. 5 ust. 4.

3. Okręgowa rada lekarska niezwłocznie przekazuje wojewodzie informacje, które mogą mieć wpływ na wykonywanie czynności koronera, w szczególności o uchwałach w przedmiocie pozbawienia prawa wykonywania zawodu lekarza, zawieszenia w prawie wykonywania zawodu lekarza albo ograniczenia wykonywania określonych czynności medycznych bądź zakończonych i prowadzonych postępowaniach karnych lub dotyczących odpowiedzialności zawodowej.

Art. 9. 1. Wojewoda dokonuje zmian danych w wykazie i przekazuje informacje o dokonanych zmianach podmiotom, o których mowa w art. 7 ust. 3 i 4.

2. Wykaz jest prowadzony w postaci papierowej lub w postaci elektronicznej.

Art. 10. 1. Koronerowi przysługuje za każdorazowe stwierdzenie lub potwierdzenie zgonu oraz sporządzenie protokołu zgonu i karty zgonu wynagrodzenie, które wynosi 10% kwoty przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej w roku kalendarzowym poprzedzającym przeprowadzenie te czynności, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” na podstawie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1270 oraz z 2019 r. poz. 39 i 539), zwane dalej „przeciętnym wynagrodzeniem”, a w przypadku odstąpienia od sporządzenia karty zgonu – 10 % kwoty przeciętnego wynagrodzenia.

2. W przypadku konieczności dojazdu do miejsca wezwania koronerowi przysługuje zwrot kosztów dojazdu na zasadach określonych w przepisach o należnościach przysługujących pracownikowi zatrudnionemu w państwowej lub samorządowej jednostce sfery budżetowej z tytułu podróży służbowej na obszarze kraju.

3. Lekarzowi specjaliście w dziedzinie medycyny sądowej, o którym mowa w art. 12 pkt 2, przysługuje wynagrodzenie za pozostawanie w gotowości do konsultacji za pośrednictwem łącza telemedycznego oraz za jej przeprowadzenie, które wynosi za dobę 3% kwoty przeciętnego wynagrodzenia. Środki na wynagrodzenie, o którym mowa w zdaniu pierwszym, uwzględnia się w umowie, o której mowa w art. 22 ust. 3.

4. Wynagrodzenie koronera i koszty, o których mowa w ust. 2, oraz wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 3, są finansowane z budżetu państwa, z części której dysponentem jest wojewoda.

5. Wojewoda wstrzymuje wypłatę wynagrodzenia, o którym mowa ust. 1, w razie uzyskania informacji uzasadniających wątpliwości co do rzetelności danych zawartych w karcie zgonu lub jeżeli wydana karta zgonu nie zawiera wymaganych elementów, do czasu wyjaśnienia przyczyny wystąpienia tych nieprawidłowości. Jeżeli nieprawidłowości nie wynikają z braku rzetelności w zakresie wykonywania czynności przez koronera wojewoda cofa wstrzymanie wypłaty.

6. Wynagrodzenie koronera i zwrot kosztów, o których mowa w ust. 2, nie przysługuje jeżeli koroner dokonał oględzin lub sekcji zwłok na zlecenie sądu lub prokuratora.

Art. 11. Koroner podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków koronera korzysta z ochrony przewidzianej w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2019 r. poz. 1950 i 2128) dla funkcjonariuszy publicznych.

Rozdział 3

Stwierdzenie i dokumentowanie zgonu

Art. 12. 1. Zgon osoby stwierdza się w miejscu ujawnienia ciała osoby bez oznak życia, po przeprowadzeniu następujących czynności:

- 1) zebrania informacji o okolicznościach zdarzenia, w wyniku którego doszło do zgonu lub poprzedzającego zgon;
- 2) badania przedmiotowego z ustaleniem ewentualnych obrażeń ciała;
- 3) dokonaniu ustaleń dotyczących czasu zgonu;
- 4) ustaleniu tożsamości osoby zmarłej i zapoznaniu się z dokumentami dotyczącymi stanu zdrowia w okresie poprzedzającym zgon, jeżeli jest to możliwe.

2. Zgon stwierdzają oraz czynności, o których mowa w ust. 1, wykonują:

- 1) coroner, w przypadkach innych niż określone w pkt 2–6;
- 2) lekarz podstawowej opieki zdrowotnej sprawujący opiekę nad osobą, której zgon ma być stwierdzony, jeżeli jest świadczeniodawcą udzielającym świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej na obszarze gminy właściwej dla miejsca ujawnienia zwłok i zgłoszenie ujawnienia zwłok nastąpiło w czasie jego działania;
- 3) lekarz sprawujący opiekę medyczną w podmiocie wykonującym działalność leczniczą w rodzaju ambulatoryjne świadczenia zdrowotne, w którym zgon osoby ma być stwierdzony;
- 4) lekarz udzielający świadczeń opieki zdrowotnej w ramach nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej, w przypadku gdy ujawnienie ciała osoby bez oznak życia nastąpiło na obszarze jego działania i w czasie jego działania;
- 5) lekarz sprawujący opiekę medyczną w podmiocie innym niż podmiot leczniczy, w którym zgon osoby ma być stwierdzony;
- 6) kierownik zespołu ratownictwa medycznego, o którym mowa w art. 32 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2019 r. poz. 993 i 1590) w przypadku stwierdzenia znamion śmierci u osoby:
 - a) ratowanej, po odstąpieniu od medycznych czynności ratunkowych,
 - b) wobec której miały być podjęte medyczne czynności ratunkowe;

Art. 13. 1. Stwierdzenie zgonu przez lekarza, o którym mowa w art. 12 ust. 2 pkt 4-6 wymaga potwierdzenia zgonu przez coronera.

2. Potwierdzenie zgonu przez coronera obejmuje wykonanie następujących czynności:

- 1) sporządzenie dokumentacji fotograficznej, archiwizowanej elektronicznie, ułożenia zwłok i ich otoczenia oraz widocznych obrażeń ciała i ich opisu, jeżeli zostały stwierdzone;
- 2) przeprowadzenie wywiadu na temat okoliczności zgonu z osobami obecnymi na miejscu ujawnienia zwłok;
- 3) sporządzenie charakterystyki miejsca ujawnienia zwłok;
- 4) przeprowadzenie badań zmierzających do weryfikacji czasu zgonu;
- 5) sporządzenie rysopisu i opisu cech identyfikacyjnych osoby zmarłej – w przypadku badania zwłok o nieustalonej tożsamości;
- 6) przeprowadzenie konsultacji z lekarzem specjalistą w dziedzinie medycyny sądowej – zakładu medycyny sądowej uczelni medycznej za pośrednictwem systemu telemedycznego – w przypadku wątpliwości, co do okoliczności i przyczyny zgonu.

Art. 14. 1. Koroner jest obowiązany niezwłocznie podjąć postępowanie w miejscu ujawnienia zwłok na wezwanie:

- 1) lekarza, o którym mowa w art. 12 ust. 2 pkt 4 i 5;
- 2) dyspozytora medycznego, o którym mowa w art. 26 ust. 1 ustawy z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym;
- 3) Policji;
- 4) prokuratora;
- 5) Straży Pożarnej;
- 6) Straży Granicznej.

2. Nie później niż w ciągu 4 godzin od chwili przyjęcia wezwania, coroner jest obowiązany dokonać oględzin ciała i podjąć działania w celu ustalenia tożsamości osoby zmarłej, a także możliwych do przeprowadzenia badań pośmiertnych.

Art. 15. 1. Stwierdzenie zgonu i potwierdzenie zgonu dokumentuje się w protokole zgonu.

2. Protokół zgonu składa się z dwóch części:

- 1) części pierwszej dokumentującej stwierdzenie zgonu – sporządzanej przez osoby, o których mowa w art. 12 ust. 2;
- 2) części drugiej dokumentującej potwierdzenie zgonu – sporządzanej przez coronera w przypadkach, o których mowa w art. 14 ust. 1.

3. Protokół zgonu w części dokumentującej stwierdzenie zgonu zawiera:

- 1) dane o osobie nie okazującej oznak życia, w tym jeżeli jest to możliwe do ustalenia:
 - a) imię (imiona) i nazwisko,
 - b) numer PESEL, a w przypadku jego braku serię i numer dokumentu stwierdzającego tożsamość lub miejsce i datę urodzenia,
 - c) adres miejsca zamieszkania albo adres pobytu;
- 2) stwierdzenie czasu i przyczyny zgonu oraz określenie przesłanek pozwalających na ich ustalenie albo informację o braku możliwości ustalenia czasu i przyczyny zgonu;
- 3) informację o obowiązku potwierdzenia zgonu przez koronera, jeżeli dotyczy;
- 4) w przypadkach, o którym mowa w art. 16, ich wskazanie oraz datę i godzinę powiadomienia właściwego prokuratora, najbliższej jednostki Policji lub właściwego powiatowego inspektora sanitarnego;
- 5) działaniach, o których mowa w art. 17;
- 6) imię (imiona) i nazwisko osoby, która ujawniła ciało, lub osoby powiadamiającej, oraz numer telefonu tej osoby, jeżeli jest to możliwe do ustalenia;
- 7) datę i godzinę rozpoczęcia i zakończenia czynności, o których mowa w art. 12 ust. 1;
- 8) imię (imiona) i nazwisko, numer prawa wykonywania zawodu, jeżeli dotyczy, oraz podpis osoby stwierdzającej zgon.

4. Protokół zgonu w części dokumentującej potwierdzenie zgonu zawiera:

- 1) potwierdzenie zgonu;
- 2) informacje o podjętych działaniach oraz opis ustaleń z przeprowadzonych czynności, o których mowa w art. 12 ust. 1 i art. 13, w tym datę i godzinę rozpoczęcia i zakończenia tych czynności;
- 3) stwierdzenie czasu i przyczyny zgonu oraz określenie przesłanek pozwalających na ich ustalenie albo informację o braku możliwości ustalenia czasu i przyczyny zgonu;
- 4) w przypadkach, o którym mowa w art. 16, ich wskazanie oraz datę i godzinę powiadomienia właściwego prokuratora, najbliższej jednostki Policji lub właściwego powiatowego inspektora sanitarnego;
- 5) działaniach, o których mowa w art. 17;
- 6) imię (imiona) i nazwisko oraz numer prawa wykonywania zawodu lekarza oraz podpis koronera.

5. Protokół zgonu, w części dokumentującej stwierdzenie zgonu, sporządza się:

- 1) w ciągu 4 godzin od przyjęcia zgłoszenia o ujawnieniu ciała osoby bez oznak życia, jednak nie wcześniej niż po upływie 2 godzin od podanej godziny zgonu – w przypadkach, o których mowa w art. 12 ust. 2 pkt 1-4;
- 2) niezwłocznie po stwierdzeniu znamion śmierci – w przypadku, o którym mowa w art. 12 ust. 2 pkt 5.

6. Protokół zgonu sporządzony w części dokumentującej stwierdzenie zgonu przez osobę, o której mowa w art. 12 ust. 2 pkt 4-6, przekazuje się koronerowi. W przypadku, gdy nie jest możliwe niezwłoczne przekazanie protokołu zgonu koronerowi, pozostawia się go osobie, pod opieką której pozostają zwłoki, co potwierdza się adnotacją w protokole zgonu, zawierającą następujące dane tej osoby: imię i nazwisko, rodzaj i numer dokumentu stwierdzającego jej tożsamość oraz oznaczenie stanowiska służbowego.

7. Do protokołu zgonu, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się przepisy rozdziału 7 ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (Dz. U. z 2019 r. poz. 1127 i 1128).

8. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy zakres informacji objętych protokołem zgonu, w tym zakres wywiadu na temat okoliczności zgonu, oraz wzór formularza protokołu zgonu, także sporządzanego w formie dokumentu elektronicznego w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 570), uwzględniając konieczność potwierdzenia wykonania określonych czynności oraz dokonania istotnych ustaleń lub ocen.

Art. 16. Koroner lub inna osoba stwierdzająca zgon niezwłocznie powiadamia:

- 1) właściwego dla miejsca ujawnienia zwłok prokuratora lub najbliższą jednostkę Policji:
 - a) jeżeli podejrzewa, że do zgonu mogła przyczynić się osoba trzecia lub zgon był wynikiem nieszczęśliwego wypadku albo samobójstwa,
 - b) w przypadku wezwania do badania zwłok płodu albo noworodka;
- 2) najbliższą jednostkę Policji, jeżeli brak jest możliwości jednoznacznej identyfikacji tożsamości osoby, której ciało jest poddawane oględzinom;
- 3) właściwego dla miejsca ujawnienia zwłok powiatowego inspektora sanitarnego, jeżeli podejrzewa, że zgon nastąpił z powodu choroby zakaźnej.

Art. 17 1. Kartę zgonu sporządza:

- 1) koroner albo osoba, o której mowa w art. 12 ust. 2 pkt 2 lub 3, przed wydaniem zwłok osobie albo podmiotowi uprawnionemu do ich pochowania;
- 2) zakład medycyny sądowej uczelni medycznej albo szpital mający prosektorium, w przypadku, o którym mowa w ust. 2 lub art. 19 ust. 1.

2. Koroner albo osoba, o której mowa w art. 12 ust. 2 pkt 2 lub 3, nie sporządza karty zgonu i wnioskuje o przeprowadzenie badań pośmiertnych, jeżeli zachodzą istotne wątpliwości co do przyczyny, czasu lub okoliczności zgonu.

Art. 18. 1. Karta zgonu składa się z dwóch części przeznaczonych:

- 1) do zarejestrowania zgonu;
- 2) dla potrzeb statystyki publicznej.

2. Karta zgonu, w części przeznaczonej do zarejestrowania zgonu zawiera, jeżeli są znane:

- 1) nazwisko, nazwisko rodowe, imię (imiona) osoby zmarłej, numer PESEL, a w przypadku jego braku – rodzaj i numer dokumentu stwierdzającego tożsamość;
- 2) miejsce, datę i godzinę zgonu, a jeżeli nie jest możliwe określenie czasu zgonu – miejsce, datę i godzinę ujawnienia zwłok albo szczątków;
- 3) datę i miejsce urodzenia osoby zmarłej;
- 4) płeć osoby zmarłej.

3. Karta zgonu w części przeznaczonej dla potrzeb statystyki publicznej zawiera:

- 1) miejsce zamieszkania zmarłego, w tym okres przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na obszarze danej gminy, o ile są znane;
- 2) wykształcenie zmarłego;
- 3) informacje o zgonie, w tym przyczynach zgonu i rodzaju zgonu (zgon naturalny albo nagły), oraz o osobie stwierdzającej przyczynę zgonu, a w przypadku dziecka do roku życia również:
 - a) datę urodzenia (rok, dzień, miesiąc) oraz godzinę urodzenia,
 - b) płeć,
 - c) informacje o stanie jego zdrowia: długość, ciężar ciała, punkty w skali Apgar,
 - d) informacje o ciąży i porodzie: okres trwania ciąży, wielorakość porodu, liczbę dzieci urodzonych przez matkę;
- 4) informację o przeprowadzeniu badań pośmiertnych, w tym informację o ciąży, jeżeli dotyczy.

4. Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych i ministrem właściwym do spraw informatyzacji, określi, w drodze rozporządzenia, wzór karty zgonu, w tym sporządzanej w formie dokumentu elektronicznego, oraz sposób jej wypełnienia, uwzględniając zakres danych konieczny do sporządzenia aktu zgonu i do umożliwienia pochówku osoby zmarłej oraz zakres danych wymaganych dla potrzeb statystyki publicznej.

Art. 19. 1. Koroner, inna osoba, która stwierdziła zgon, zakład medycyny sądowej uczelni medycznej albo szpital mający prosektorium sporządza kartę zgonu w formie dokumentu elektronicznego i przedkłada ją kierownikowi urzędu stanu cywilnego za pośrednictwem:

- 1) elektronicznej skrzynki podawczej w formie dokumentu elektronicznego podpisanego przy użyciu przy użyciu kwalifikowanego podpisu elektronicznego, podpisu zaufanego albo podpisu osobistego, albo
- 2) elektronicznej platformy usług administracji publicznej..

2. Kierownik urzędu stanu cywilnego uzupełnia kartę zgonu oraz zamieszcza w niej adnotację o zarejestrowaniu zgonu w rejestrze stanu cywilnego albo adnotację o zgłoszeniu zgonu, jeżeli z powodu niedostępności rejestru nie jest możliwe zarejestrowanie zgonu w dniu jego zgłoszenia.

3. Adnotacja o zarejestrowaniu zgonu lub zgłoszeniu zgonu jest wymagana również w przypadku przekazania zwłok uczelni medycznej lub innej uczelni lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, o której mowa w art. 34 ust. 1.

Art. 20. 1. W przypadku, o którym mowa w art. 17 ust. 2, zwłoki przewozi się do zakładu medycyny sądowej uczelni medycznej, a w razie jego braku na obszarze województwa – do najbliższego szpitala mającego prosektorium, wskazanego przez koronera albo osobę, o której mowa w art. 12 ust. 2 pkt 2 i 3, i jeżeli to możliwe najbliższego miejscu wydania zwłok..

2. Zwłoki należy przewieźć nie później niż w ciągu 2 godzin od stwierdzenia zgonu, przez koronera albo osobę, o której mowa w art. 12 ust. 2 pkt 2 lub 3.

3. Przewozu zwłok oraz ich przyjęcia do zakładu medycyny sądowej uczelni medycznej albo szpitala mającego prosektorium dokonuje się na podstawie protokołu zgonu, sporządzonego w części dokumentującej stwierdzenie zgonu, a jeżeli zgon stwierdziła osoba,

o której mowa w art. 12 ust. 2 pkt 4–6, również w części dokumentującej potwierdzenie zgonu.

4. Zakład medycyny sądowej uczelni medycznej albo szpital mający prosektorium, jest obowiązany przyjąć zwłoki i odpowiednio zastosować procedury postępowania ze zwłokami pacjenta, którego zgon nastąpił w podmiocie leczniczym wykonującym działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne, w tym nie później niż w ciągu 72 godzin od przyjęcia zwłok sporządzić kartę zgonu.

Art. 21. 1. Zwłoki osób zmarłych lub zabitych w miejscach publicznych przewozi się, przed ich pochowaniem, do zakładu medycyny sądowej, a w razie jego braku na obszarze powiatu – do najbliższego szpitala mającego prosektorium, celem ustalenia przyczyny zgonu.

2. Zakład medycyny sądowej lub szpital mający prosektorium wskazuje koroner albo osoba, o której mowa w art. 12 ust. 2 pkt 2-4.

3. Przepis art. 20 ust. 4 stosuje się.

Art. 22. 1. W przypadku zgonu pacjenta w środku transportu sanitarnego zespołu ratownictwa medycznego albo zespołu ratownictwa medycznego stosuje się przepisy art. 20 ust. 1, 3 i 4, art. 25 oraz art. 23 ust. 1, z tym że podmiot właściwy do przyjęcia zwłok wskazuje wojewódzki koordynator ratownictwa medycznego, o którym mowa w art. 29 ust. 1 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym.

2. Zwłoki pacjenta przewozi się środkiem transportu, w którym nastąpił zgon.

3. Jeżeli nie jest możliwy przewóz zwłok środkiem transportu sanitarnego lotniczego zespołu ratownictwa medycznego bezpośrednio do podmiotu właściwego do przyjęcia zwłok, wojewódzki koordynator ratownictwa medycznego wskazuje miejsce lądowania. Przewozu zwłok do wskazanego podmiotu dokonuje się niezwłocznie.

Art. 23. 1. Zapewnienie przewozu zwłok w przypadkach, o których mowa w art. 17 ust. 2 i art. 22 ust. 1, należy do zadań własnych powiatu.

2. Zapewnienie i zorganizowanie przewozu zwłok w przypadku, o którym mowa w art. 21 ust. 3, należy do zadań własnych powiatu właściwego dla miejsca lądowania.

3. Koszty przeprowadzania procedur, o których mowa w art. 20 ust. 4, są pokrywane ze środków budżetu państwa, z części, której dysponentem jest wojewoda.

4. Sposób finansowania oraz tryb przekazywania środków z tytułu przeprowadzenia procedur, o których mowa art. 20 w ust. 4, określa umowa zawarta pomiędzy wojewodą a zakładem medycyny sądowej uczelni medycznej albo szpitalem mającym prosektorium.

Art. 24. 1. Badania pośmiertne mogą być przeprowadzone także na zlecenie opiekuna faktycznego lub osoby bliskiej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta albo innego upoważnionego podmiotu.

2. Badania pośmiertne przeprowadza się na podstawie umowy zawartej między zlecającym a podmiotem przeprowadzającym te badania.

3. Koszty przewozu zwłok i przeprowadzenia procedur, o których mowa w art. 20 ust. 4, w tym przeprowadzenia badań pośmiertnych, ponosi podmiot zlecający.

Art. 25. Przepisów art. 21-25 nie stosuje się w przypadku, o którym mowa w art. 209 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30).

Art. 26. 1. Koroner, inna osoba, która sporządziła kartę zgonu jest obowiązana udzielić na żądanie właściwych organów wyjaśnień odnoszących się do faktu zgonu i jego przyczyny, które mogą być wykorzystywane tylko dla potrzeb statystyki publicznej oraz w postępowaniu przygotowawczym lub sądowym. Jeżeli zmarły pozostawał podczas ostatniej choroby pod opieką lekarską, wyjaśnienia mogą również dotyczyć przebiegu tej choroby.

2. Wyjaśnienia stanowią tajemnicę prawnie chronioną i mogą być wykorzystywane tylko dla potrzeb statystyki publicznej oraz w postępowaniu przygotowawczym i sądowym.

Art. 27. 1. Koroner, inne osoby, które stwierdziły zgon, zakład medycyny sądowej albo szpital mający prosektorium są obowiązani udzielać opiekunowi faktycznemu lub osobie bliskiej w rozumieniu przepisów ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta osoby zmarłej informacji o wykonywanych przez siebie czynnościach i podejmowanych decyzjach.

2. Informacje udzielane opiekunowi faktycznemu lub osobie bliskiej stanowią tajemnicę prawnie chronioną.

Art. 28. 1. Wydatki związane z wykonywaniem czynności stwierdzania zgonu, sporządzania protokołu zgonu i karty zgonu przez osoby, o których mowa w art. 12 ust. 2, uwzględnia się w wysokości środków przeznaczanych na finansowanie działalności leczniczej.

2. Lekarzowi, o którym mowa w art. 12 ust. 2 pkt 1–4, przysługuje wynagrodzenie za każdorazowe stwierdzenie oraz sporządzenie protokołu zgonu w wysokości 1/2 kapitacyjnej stawki rocznej, o której mowa w przepisach wydanych na podstawie art. 137 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków

publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1373, z późn. zm.¹⁾), gdy lekarz sporządził również kartę zgonu – w wysokości 1/2 tej stawki.

Art. 29. 1. Przepisów rozdziału 3 ustawy nie stosuje się w przypadku zgonu pacjenta w podmiocie leczniczym wykonującym działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne, w zakresie uregulowanym w art. 28, art. 28a, art. 31 i art. 32 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 295) oraz jeżeli przepisy odrębne stanowią inaczej.

2. Zasady wydawania i funkcjonowania karty martwego urodzenia regulują przepisy ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.

Rozdział 4

Rejestracja zgonów

Art. 30. 1. Dane objęte kartą zgonu oraz kartą martwego urodzenia, o której mowa w ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej, zamieszcza się w systemie rejestracji zgonów.

2. Dane, o których mowa w ust. 1, są rejestrowane za pomocą narzędzi teleinformatycznych przez osobę sporządzającą kartę zgonu, kartę martwego urodzenia, albo przez podmiot leczniczy wykonujący działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne i przekazywane do systemu rejestracji zgonów prowadzonego w ramach Elektronicznej Platformy Gromadzenia, Analizy i Udostępniania Zasobów Cyfrowych o Zdarzeniach Medycznych, o której mowa w art. 7 ustawy z dnia 28 kwietnia 2011 r. o systemie informacji w ochronie zdrowia (Dz. U. z 2019 r. poz. 408, 730, 1590 i 1905).

3. Z systemu rejestracji zgonów dane, o których mowa w art. 18 ust. 3, są pobierane przez:

- 1) Główny Urząd Statystyczny;
- 2) inne podmioty uprawnione na podstawie odrębnych przepisów i w zakresie wskazanym w tych przepisach.

¹ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2019 r. poz. 1394, 1590, 1694, 1726, 1818, 1905 i 2020.

4. Dane zamieszczone w systemie rejestracji zgonów mogą być aktualizowane przez koronera, osobę dokonującą kodowania przyczyny zgonu oraz urzędy stanu cywilnego, w zakresie danych objętych dokumentami sporządzanymi przez te podmioty.

5. Wykonanie obowiązku kodowania przyczyny zgonu, zgodnie z Międzynarodową Statystyczną Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych, przez osobę inną niż sporządzająca kartę zgonu, zapewnia wojewoda.

6. Wojewoda powierza wykonywanie obowiązku kodowania przyczyny zgonu osobie, która:

- 1) ukończyła studia wyższe na uczelni medycznej lub uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych;
- 2) posiada co najmniej 5-letni staż pracy w podmiocie wykonującym działalność leczniczą;
- 3) nie była skazana prawomocnym wyrokiem za umyślne przestępstwo ani umyślne przestępstwo skarbowe.

7. Z systemu rejestracji zgonów dane, o których mowa w art. 18 ust. 4, mogą być pobierane dla potrzeb statystyki publicznej przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny.

Art. 31. Do systemu rejestracji zgonów są wprowadzane zmiany i uzupełnienia danych objętych kartą zgonu oraz kartą martwego urodzenia, w tym przez kierownika urzędu stanu cywilnego oraz przez pomiot przeprowadzający badanie pośmiertne.

Rozdział 5

Pochówek

Art. 32. 1. Zwłoki mogą być pochowane przez złożenie w grobach ziemnych, w grobach murowanych lub katakumbach. Prochy mogą być pochowane także w kolumbariach lub grobach urnowych.

2. Zabrania się chowania zwłok, szczątków lub prochów poza cmentarzem, z wyjątkiem art. 40 ust. 2 i art. 48 ust. 2.

3. Przed pochowaniem zwłok z trumny usuwa się wkład metalowy.

4. Przepisy ustawy dotyczące pochówku i przewozu zwłok stosuje się odpowiednio do pochówku i przewozu szczątków i prochów powstałych ze spopielenia zwłok.

Art. 33. 1. Prawo pochowania zwłok ma najbliższa rodzina osoby zmarłej:

- 1) pozostały przy życiu małżonek;
- 2) krewni zstępni;
- 3) krewni wstępnii;
- 4) krewni w linii bocznej do 4. stopnia pokrewieństwa;
- 5) powinowaci w linii prostej do 1. stopnia.

2. Jeżeli uprawnieni do pochówku nie porozumieli się co do miejsca i sposobu pochówku, pierwszeństwo do pochowania zwłok ustala się według kolejności określonej w ust. 1.

3. Prawo pochowania zwłok osób wojskowych zmarłych w czynnej służbie wojskowej przysługuje właściwym organom wojskowym.

4. Prawo pochowania zwłok osób zasłużonych wobec Państwa i społeczeństwa przysługuje organom państwowym, instytucjom i organizacjom pozarządowym.

5. Prawo pochowania zwłok przysługuje również osobom, które do tego dobrowolnie się zobowiązują.

Art. 34. 1. Zwłoki niepochowane przez osoby i podmioty, o których mowa w art. 33, albo nieprzekazane uczelni lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki są chowane przez gminę właściwą ze względu na miejsce zgonu, a w przypadku osób pozbawionych wolności zmarłych w zakładach karnych lub aresztach śledczych – przez dany zakład karny lub areszt śledczy, z wyjątkiem zwłok osób, które przebywały poza terenem tego zakładu karnego lub aresztu śledczego.

2. Obowiązek pochowania zwłok, określony w ust. 1, nie wyłącza żądania zwrotu kosztów na podstawie innych ustaw.

3. Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, sposób postępowania ze zwłokami osób pozbawionych wolności zmarłych w zakładach karnych i aresztach śledczych, uwzględniając w szczególności powiadamianie osób, o których mowa w ust. 1, o zgonie, sposób tego powiadamiania, wskazanie podmiotów wydających zgodę na pochowanie zwłok, tryb postępowania ze zwłokami, które nie zostaną odebrane, oraz sposób ponoszenia kosztów pochówku zleconego przez zakład karny i areszt śledczy, kierując się koniecznością zachowania godności należnej zmarłemu i bezpieczeństwem sanitarnym.

4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, postępowanie ze zwłokami cudzoziemców umieszczonych w strzeżonym ośrodku lub przebywających w areszcie dla cudzoziemców, w szczególności sposób powiadamiania osób, o których mowa w ust. 1, o zgonie cudzoziemca, podmioty wydające zgodę na pochowanie

zwłok, tryb postępowania ze zwłokami, które nie zostaną odebrane, oraz sposób ponoszenia kosztów pochówku zleconego przez strzeżony ośrodek lub areszt dla cudzoziemców, kierując się koniecznością zachowania godności należnej zmarłemu i bezpieczeństwem sanitarnym.

Art. 35. 1. Zwłoki niepochowane zgodnie z art. 33 lub art. 34, mogą być przekazane do celów dydaktycznych i naukowych uczelni medycznej lub innej uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i naukową w zakresie nauk medycznych lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki prowadzącej działalność naukową w zakresie nauk medycznych.

2. Decyzję w sprawie przekazania zwłok wydaje, na wniosek uczelni lub federacji, właściwy starosta.

3. Przekazanie zwłok w celach dydaktycznych lub naukowych może nastąpić również na podstawie pisemnego oświadczenia osoby, która pragnie przekazać swoje zwłoki uczelni medycznej lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki.

4. Przekazanie zwłok uczelni lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki, wymaga uprzedniego stwierdzenia zgonu i jego przyczyn w karcie zgonu zawierającej adnotację kierownika urzędu stanu cywilnego o zarejestrowaniu zgonu.

4. Koszty transportu zwłok ponosi uczelnia lub federacja podmiotów systemu szkolnictwa wyższego.

5. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, tryb i warunki przekazywania zwłok do celów naukowych, w tym:

- 1) warunki uzasadniające przekazanie zwłok do celów naukowych w przypadkach, o których mowa w ust. 2;
- 2) tryb przekazywania zwłok;
- 3) sposób ponoszenia kosztów transportu zwłok

– kierując się koniecznością zachowania godności należnej zmarłemu oraz bezpieczeństwem sanitarnym.

Art. 36. 1. Przyjęcie zwłok do pochowania na cmentarzu następuje po otrzymaniu przez administrację cmentarza:

- 1) odpis aktu zgonu albo
- 2) odpis aktu urodzenia z adnotacją o martwym urodzeniu.

2. W przypadku dzieci martwo urodzonych o nieustalonej płci, przyjęcie zwłok do pochowania na cmentarzu może nastąpić także po przedstawieniu administracji cmentarza

odpisu karty martwego urodzenia, o którym mowa w art. 27c ust. 5 ustawy o działalności leczniczej.

3. W przypadku, o którym mowa ust. 1 pkt 2 i ust. 2 nie jest wymagana adnotacja kierownika urzędu stanu cywilnego o zarejestrowaniu zgonu.

4. Przyjęcie do pochowania na cmentarzu zwłok sprowadzonych z zagranicy wymaga także pozwolenia starosty.

5. W przypadkach, w których zachodzi uzasadnione podejrzenie, że przyczyną zgonu było przestępstwo albo samobójstwo, na pochowanie wymagane jest zezwolenie prokuratora.

Art. 37. 1. W miejscowościach, w których nie ma cmentarza komunalnego, administracja cmentarza wyznaniowego jest obowiązana umożliwić pochowanie na tym cmentarzu, bez jakiegokolwiek dyskryminacji, osób zmarłych innego wyznania lub niewierzących.

2. Administracja cmentarza wyznaniowego nie może odmówić pochowania zwłok osób, które posiadają prawo do pochówku w określonym miejscu tego cmentarza, a także jej małżonkowi, wstępnym, zstępnym, rodzeństwu i przysposobionym.

3. Zwłoki osób, o których mowa w ust. 1 i 2, administracja cmentarza traktuje na równi ze zwłokami osób należących do wyznania, do którego należy cmentarz, a w szczególności pod względem wyznaczenia miejsca pochowania, opłat, właściwego ceremoniału pogrzebowego i wznoszenia nagrobków.

Art. 38. 1. Zwłoki osób zmarłych nie mogą być chowane albo spopielone przed upływem 24 godzin od chwili zgonu.

2. Od chwili zgonu do pochowania zwłoki zabezpiecza się przed uszkodzeniem i przechowuje w taki sposób, aby nie powodować szkodliwego wpływu na otoczenie.

3. Możliwie bez zwłoki, lecz po upływie 2 godzin od chwili stwierdzeniu zgonu, zwłoki składa się w chłodni w domu pogrzebowym, do czasu pochowania.

4. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, postępowanie ze zwłokami i szczątkami oraz warunki i sposób przechowywania i pochowania zwłok, szczątków i prochów uwzględniając:

- 1) wymagania sanitarne powierzchni grzebalnej cmentarza,
- 2) wymagania sanitarne domu pogrzebowego,
- 3) warunki i sposób przechowywania zwłok i szczątków,
- 4) warunki sanitarne przeprowadzania ekshumacji

– mając na uwadze zapewnienie poszanowania zwłok i szczątków oraz bezpieczeństwo sanitarne.

Art. 39. 1. Zwłoki osób zmarłych na niektóre choroby zakaźne usuwa się z mieszkania natychmiast po stwierdzeniu zgonu, a w ciągu 24 godzin od chwili zgonu chowa na najbliższym cmentarzu lub spopiela.

2. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, wykaz chorób zakaźnych, o których mowa w ust. 1, ze szczególnym uwzględnieniem chorób zakaźnych występujących w krajach tropikalnych.

Art. 40. 1. Zwłoki osób zmarłych na statkach będących na morzu należy przewieźć na ląd i tam pochować lub spopielić.

2. Kapitan statku, zachowując wskazania sanitarne i wojskowe, może odstąpić od stosowania ust. 1.

Art. 41. 1. Balsamacja może przeprowadzać tylko przedsiębiorca pogrzebowy w domu pogrzebowym .

2. Przedsiębiorca pogrzebowy, który dokonał balsamacji, wydaje certyfikat balsamacji.

Art. 42. 1. Spopielenie zwłok lub szczątków może odbywać się wyłącznie w krematorium.

2. Zwłoki i szczątki w celu spopielenia umieszcza się w drewnianej trumnie. W celu spopielenia zwłok dopuszcza się otwarcie trumny.

3. Przed spopieleniem osoba lub podmiot uprawniony do pochowania potwierdza tożsamość osoby zmarłej.

4. Spopielenie zwłok lub szczątków potwierdza się certyfikatem spopielenia, sporządzanym przez przedsiębiorcę pogrzebowego, który przeprowadził spopielenie.

5. Na urnie z prochami umieszcza się w trwały sposób tabliczkę z imieniem i nazwiskiem osoby zmarłej oraz datami jej urodzenia i śmierci.

Art. 43. 1. Administracja cmentarza przekazuje kierownikowi urzędu stanu cywilnego w formie dokumentu elektronicznego informację o miejscu i sposobie pochowania osoby zmarłej.

2. Przekazanie informacji, o której mowa w ust. 1, następuje za pośrednictwem:

- 1) elektronicznej skrzynki podawczej w formie dokumentu elektronicznego podpisanego przy użyciu przy użyciu kwalifikowanego podpisu elektronicznego, podpisu zaufanego albo podpisu osobistego, albo
- 2) elektronicznej platformy usług administracji publicznej.

Art. 44. 1. Minister właściwy do spraw wewnętrznych, określi, w drodze rozporządzenia:

- 1) wzór certyfikatu balsamacji, sposób jego wypełnienia, kierując się potrzebą odpowiedniego udokumentowania balsamacji;
- 2) wzór certyfikatu spopielenia, sposób jego wypełnienia oraz warunki umieszczania tabliczki z imieniem i nazwiskiem osoby zmarłej, datami jej urodzenia i śmierci
- kierując się potrzebą odpowiedniego udokumentowania balsamacji i odpowiedniego udokumentowania spopielenia, a także zapewnienia odporności na czynniki niszczące identyfikacji osoby zmarłej, której zwłoki zostały spopielenone.

2. Minister właściwy do spraw informatyzacji, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych, określi wzory formularzy elektronicznych karty zgonu oraz informacji o miejscu i sposobie pochowania osoby zmarłej, o których mowa odpowiednio w art. 18 ust. 1 i art. 43 ust. 1.

3. Kierownik urzędu stanu cywilnego udostępnia na swojej stronie internetowej wzory formularzy karty zgonu i informacji o miejscu i sposobie pochowania osoby zmarłej.

Rozdział 6

Cmentarze

Art. 45. 1. Cmentarz komunalny zakłada się w każdej gminie i każdym mieście na prawach powiatu. W uzasadnionych przypadkach można założyć cmentarz dla kilku sąsiadujących gmin.

2. Cmentarz komunalny zakłada lub rozszerza rada gminy, a w miastach na prawach powiatu - rada miasta, w drodze uchwały, po uzyskaniu zgody inspektora sanitarnego.

3. Utrzymanie i zarządzanie cmentarzami komunalnymi należy do wójtów (burmistrzów, prezydentów miast).

4. Zamknięcie cmentarza komunalnego wymaga opinii inspektora sanitarnego.

5. Zakładanie, utrzymanie, zarządzanie i rozszerzanie cmentarzy komunalnych należy do zadań własnych gminy.

Art. 46. 1. Właściwe władze kościoła albo związku wyznaniowego decydują o założeniu i rozszerzeniu cmentarza wyznaniowego, po uzyskaniu zgody inspektora sanitarnego.

2. Utrzymanie i zarządzanie cmentarzami wyznaniowych należy do kościołów i związków wyznaniowych.

3. O zamknięciu cmentarza wyznaniowego decydują właściwe władze kościelne lub władze związku wyznaniowego, po zasięgnięciu opinii inspektora sanitarnego.

Art. 47. 1. Cmentarze zakłada się i rozszerza tylko na terenach przeznaczonych na ten cel w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

2. Cmentarz sytuuje się na terenie odpowiednim pod względem sanitarnym.

3. Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska i ministrem właściwym do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, określi, w drodze rozporządzenia, wymagania, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca grzebania zwłok, w szczególności dotyczące:

- 1) usytuowania terenu cmentarza, w tym szerokości pasów izolujących teren cmentarny od innych terenów;
 - 2) sposobu ustalania powierzchni cmentarza;
 - 3) odległość cmentarza od źródeł ujęcia wody;
 - 4) rodzaju powierzchni grzebalnych i wymagania, jakim musi odpowiadać ich zagospodarowanie;
 - 5) poziomu wód gruntowych na terenach przeznaczonych pod cmentarze;
 - 6) wymagań, jakim muszą odpowiadać inne miejsca pochówku zwłok i szczątków
- uwzględniając konieczność zachowania bezpieczeństwa sanitarnego i epidemiologicznego i potrzebę zapewniania dostępu do miejsc pochówku i ograniczenie szkodliwego wpływu cmentarza na środowisko, w szczególności zasoby wody.

Art. 48. 1. Groby, kolumbaria i katakumby przeznaczone do składania zwłok, szczątków i prochów mogą znajdować się tylko na cmentarzach.

2. Za zgodą inspektora sanitarnego, zwłoki, szczątki i prochy można składać w katakumbach i kolumbariach urządzonych poza cmentarzem w budynku kultu religijnego i klasztorach.

Art. 49. 1. Po zamknięciu cmentarza, teren na którym był urządzony cmentarz, za zgodą wójta (burmistrza, prezydenta miasta), może być użyty na inny cel zgodny z planem zagospodarowania przestrzennego po upływie 40 lat od dnia ostatniego pochówku, z uwzględnieniem ust. 2-4.

2. Warunkiem wydania zgody przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) jest zachowanie zabytków znajdujących się na terenie na którym był urządzony cmentarz, jeżeli wojewódzki konserwator zabytków wydał pozwolenie na ich przeniesienie w inne miejsce.

3. Decyzję o możliwości użycia na inny cel terenu na którym był urządzony cmentarz wyznaniowy wymaga opinii władzy kościoła lub związku wyznaniowego, który zarządzał cmentarzem, o sposobie oznaczenia i upamiętnienia cmentarza.

4. Jeżeli teren stanowi lub stanowił własność kościoła lub związku wyznaniowego, wydanie zgody na użycie terenu na inny cel wymaga uprzedniej zgody właściwej władzy tego kościoła albo związku wyznaniowego.

5. Jeżeli na terenie na którym urządzony był cmentarz ma być zrealizowana inwestycja celu publicznego, o którym mowa w art. 6 pkt 1-5a, 9a i 9b ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz. U. z 2020 r. poz. 65), inwestor może wystąpić do ministra właściwego do spraw wyznań religijnych oraz mniejszości narodowych i etnicznych o zwolnienie z wymogu uzyskania zgody, o której mowa w ust. 4.

6. Nabywca lub nowy użytkownik terenu na którym był urządzony cmentarz ponosi koszt przeniesienia szczątków na inny cmentarz..

Art. 50. Zabronione ponowne pochowanie w grobach i niszach w katakumbach lub kolumbariach mających wartość pamiątek historycznych, ze względu na swoją dawność lub osoby, które są w nich pochowane, lub zdarzenia z którymi mają związek albo treść artystyczną.

Art. 51. 1. Grób ziemny nie może być użyty do ponownego pochowania przed upływem 20 lat od dnia pochówku.

2. Przepis ust. 1 nie stosuje się w przypadku:

- 1) pochowania do grobu ziemnego wieloosobowego;
- 2) pochowania do grobu ziemnego, w którym znajduje się tylko urna lub urny;
- 3) chowania urny do grobu urnowego.

3. Dozwolone są umowy, przedłużające termin, przed upływem którego nie wolno użyć grobu ziemnego do ponownego pochowania o kolejne co najmniej 20 lat. Umowa może być

zawarta w dowolnym czasie z jakąkolwiek osobą, która uiści opłatę przewidzianą za pochówek.

4. Grób ziemny może zostać zlikwidowany po upływie 20 lat od ostatniego pochowania, jeżeli żadna osoba zawrze umowy, o której mowa w ust. 3, i nie uiści opłaty przewidzianej za pochówek

5. W istniejących grobach murowanych i kolumbariach dopuszcza się pochowanie zwłok osób zmarłych także w ciągu 20 lat od przyjęcia uchwały lub wydania decyzji o zamknięciu cmentarza.

Art. 52. 1. Administracja cmentarza prowadzi ewidencję grobów i księgi cmentarne.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, sposób prowadzenia ewidencji grobów i ksiąg cmentarnych, kierując się potrzebą trwałego dokumentowania pochówków, ochroną danych osobowych i zachowania porządku na cmentarzu.

Rozdział 7

Przenoszenie i przewóz zwłok

Art. 53. 1. Przenoszenie i przewóz zwłok i szczątków odbywa się w warunkach zapewniających bezpieczeństwo sanitarne i odpowiednie warunki techniczne przewozu.

2. Przenoszenie lub przewożenie zwłok w otwartych trumnach jest zabronione.

3. Zwłoki można przewozić tylko pojazdem specjalnym, chyba że zgon nastąpił w środku transportu sanitarnego zespołu ratownictwa medycznego.

4. Przepisu ust. 3 nie stosuje się do przewozu zwłok pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej oraz Służby Więziennej.

5. Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu, określi, w drodze rozporządzenia, wymagania techniczne pojazdów specjalnych do przewozu zwłok i szczątków ludzkich, uwzględniając potrzebę zachowania warunków sanitarnych i zabezpieczenie zwłok przed uszkodzeniem.

Art. 54. 1. Przewóz zwłok i szczątków:

- 1) koleją, samolotami i statkami w granicach Rzeczypospolitej Polskiej,
- 2) poza granice Rzeczypospolitej Polskiej, gdy zgon nastąpił na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej

– wymaga uprzedniego uzyskania pozwolenia inspektora sanitarnego.

2. W przypadku przewozu zwłok i szczątków poza granice Rzeczypospolitej Polskiej, pozwolenie wydaje się po przedłożeniu wymaganych dokumentów właściwego organu państwa, na którego terytorium mają być one pochowane oraz certyfikatu balsamacji, jeżeli zwłoki zostały poddane balsamacji.

3. Na sprowadzenie zwłok albo szczątków z zagranicy w celu ich pochowania należy uzyskać pozwolenie starosty właściwego dla miejsca, w którym mają być pochowane, wydanego w porozumieniu z inspektorem sanitarnym.

4. Pozwolenia są wydawane niezwłocznie na wniosek uprawnionych do pochówku.

5. W przypadku zgonu na skutek choroby zakaźnej wymienionej w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 39 ust. 2, pozwoleń, o których mowa w ust. 1 i ust. 3, nie wydaje się przed upływem dwóch lat od dnia zgonu.

Art. 55. 1. Sprowadzenie zwłok z zagranicy, ich przewóz przez lub poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej może odbywać wyłącznie pojazdem specjalnym.

2. Niedopuszczalny jest przewóz zwłok lub szczątków więcej niż dwóch osób zmarłych w jednym pojeździe.

3. Po sprowadzeniu zwłok z zagranicy, trumna może być otwarta w domu pogrzebowym, jeżeli jest to konieczne do przygotowania zwłok do pochówku lub spopielenia.

4. Przepisy ust. 1 i ust. 3 stosuje się do przewozu prochów.

Art. 56. Minister właściwy do spraw zdrowia określi, w drodze rozporządzenia, sposób i tryb wydawania pozwoleń wymaganych do przewozu zwłok, w szczególności:

- 1) szczegółowy sposób i tryb postępowania w sprawach pozwoleń, o których mowa w art. 54 ust. 1 i 3,
- 2) wykaz dokumentów niezbędnych do uzyskania pozwoleń, o których mowa w art. 54 ust. 1 i 3,
- 3) wymagania sanitarno-techniczne przewozu zwłok i szczątków – uwzględniając konieczność ochrony życia i zdrowia ludzi oraz poszanowania godności osób zmarłych.

Art. 57. Przepisów niniejszej ustawy dotyczących przewożenia zwłok nie stosuje się do archeologicznych prac wykopaliskowych, dotyczących grobów i cmentarzysk położonych poza cmentarzami objętymi niniejszą ustawą.

Rozdział 8

Ekshumacja zwłok

Art. 58. 1. Ekshumacja zwłok i szczątków może być wykonana:

- 1) na wniosek osób uprawnionych do pochowania zwłok, za zezwoleniem właściwego inspektora sanitarnego;
- 2) na zarządzenie prokuratora albo sądu;
- 3) na podstawie decyzji właściwego inspektora sanitarnego w razie zajęcia terenu cmentarza na inny cel.

2. Wniosek, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, zawiera uzasadnienie i wskazanie przedsiębiorcy pogrzebowego, który wykona ekshumację.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, zwłoki i szczątki chowa się na nowo w innym miejscu. W przypadku wywłaszczenia terenu cmentarnego koszt ekshumacji i przeniesienia ponosi nabywca terenu.

4. Zwłoki osób zmarłych na choroby zakaźne określone w przepisach wydanych na podstawie art. 39 ust. 2, nie mogą być ekshumowane, przed upływem 2 lat od dnia zgonu.

Art. 59. 1. Jeżeli w wyniku prowadzonych przez Instytut Pamięci Narodowej – Komisję Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu prac poszukiwawczych ustalono lub powzięto podejrzenie, że pod istniejącym grobem znajduje się miejsce spoczynku osób, które straciły życie wskutek walki z narzuconym systemem totalitarnym lub wskutek represji totalitarnych lub czystek etnicznych od dnia 8 listopada 1917 r. do dnia 31 lipca 1990 r., i na podstawie zarządzenia prokuratora właściwej miejscowo oddziałowej komisji ścigania zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu dokonano ekshumacji zwłok lub szczątków ludzkich z istniejącego grobu i nie ma możliwości ponownego pochowania zwłok i szczątków w tym samym grobie, wojewoda właściwy ze względu na miejsce położenia grobu, na wniosek Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, wydaje decyzję o ponownym pochowaniu zwłok i szczątków z istniejącego grobu w innym grobie, zwanym dalej „ponownym pochowaniem”.

2. Wniosek o ponowne pochowanie zawiera:

- 1) dane osób pochowanych w grobie oraz określenie miejsca usytuowania grobu wynikające z planu zagospodarowania cmentarza;
- 2) przesłanki uzasadniające potrzebę ponownego pochowania;
- 3) uzasadnienie.

3. W przypadku braku możliwości ponownego pochowania zwłok i szczątków w innym grobie na tym samym cmentarzu z uwagi na brak miejsca lub zamknięcie cmentarza, zwłoki i szczątki mogą zostać ponownie pochowane na innym cmentarzu.

4. Stronami postępowania w sprawie ponownego pochowania są:

- 1) Prezes Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu;
- 2) małżonek, zstępni, wstępni lub inne osoby, które pochowały osoby zmarłe i których dane znajdują się w ewidencji grobów prowadzonej przez administrację cmentarza;
- 3) w przypadku braku osób, o których mowa w pkt 2, krewni boczni do trzeciego stopnia pokrewieństwa.

5. Jeżeli na podstawie danych uzyskanych z rejestrów i ewidencji publicznych nie ma możliwości ustalenia osób, o których mowa w ust. 4 pkt 2 i 3, wojewoda ogłasza w sposób zwyczajowo przyjęty oraz w Biuletynie Informacji Publicznej o wszczęciu postępowania w sprawie ponownego pochowania.

6. Wydanie decyzji o ponownym pochowaniu wojewoda poprzedza trwającymi nie dłużej niż 3 miesiące rokowaniami z osobami, o których mowa w ust. 4 pkt 2 i 3, co do nowego miejsca pochowania lub budowy albo odtworzenia nagrobka. Z rokowań sporządza się protokół.

7. Jeżeli w terminie 2 miesięcy od dnia ogłoszenia, o którym mowa w ust. 5, nie zgłosi się żadna z osób, o których mowa w ust. 4 pkt 2 i 3, wojewoda określa nowe miejsce pochowania lub budowy albo odtworzenia nagrobka.

8. Koszt ponownego pochowania, w tym przeniesienia zwłok i szczątków, wykupu nowego miejsca pochowania oraz budowy albo odtworzenia nagrobka, odpowiadającego dotychczasowemu, ponosi wojewoda.

9. Umowy, o których mowa w art. 51 ust. 2, wygasają z dniem, w którym decyzja o ponownym pochowaniu stała się ostateczna.

10. Odwołanie od decyzji wojewody o ponownym pochowaniu przysługuje do ministra właściwego do spraw administracji publicznej.

Art. 60. Przepisy niniejszej ustawy dotyczące ekshumacji zwłok nie odnoszą się do archeologicznych prac wykopaliskowych, dotyczących grobów i cmentarzysk położonych poza terenem cmentarza objętych niniejszą ustawą.

Rozdział 9

Przedsiębiorcy pogrzebowi

Art. 61 1. Usługi pogrzebowe to usługi związane z pochowaniem zwłok, szczątków lub prochów polegające na ich przechowaniu, przygotowaniu do pochowania, transportu, balsamacji, spopieleniu, pochowaniu oraz ekshumacji zwłok i szczątków, a także przygotowaniu grobu lub innego miejsca pochowania

2. Na wykonywanie usług pogrzebowych jest wymagane uzyskanie zezwolenia wojewody, wydawanego w drodze decyzji administracyjnej, zwanego dalej „zezwoleniem”.

Art. 62. 1. Czynności przejęcia zwłok lub szczątków od koronera, innej osoby stwierdzającej zgon, zakładu medycyny sądowej lub z prosektorium, przyjęcia zwłok, szczątków lub prochów do domu pogrzebowego, przewozu pojazdem specjalnym do przewozu zwłok, przygotowania zwłok i szczątek do pochowania, balsamacji, spopielenia, pochowania zwłok, szczątków lub prochów oraz ekshumacji, a także przygotowania grobu lub innego miejsca pochówku wykonują tylko przeszkoleni pracownicy przedsiębiorcy pogrzebowego.

2. Szkolenie i sprawdzenie wiedzy i umiejętności organizuje wojewódzki inspektor sanitarny. Ukończenie szkolenia z pozytywnym wynikiem sprawdzenia wiedzy i umiejętności potwierdza zaświadczenie wydane przez wojewódzkiego inspektora sanitarnego. W przypadku negatywnego wyniku sprawdzenia wiedzy i umiejętności zaświadczenia o uczestnictwie w szkoleniu nie wydaje się.

3. Program szkolenia określa i publikuje na stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej Generalny Inspektor Sanitarny.

4. Opłata za uczestnictwo w szkoleniu i sprawdzenie wiedzy i umiejętności nie może przekraczać 25% przeciętnego wynagrodzenia w ostatnim kwartale roku poprzedzającego rok w którym rozpoczęło się szkolenie, ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego.

Art. 63. 1. Zezwolenia udziela się na wniosek przedsiębiorcy, który:

- 1) posiada dom pogrzebowy;
- 2) posiada co najmniej dwa pojazdy specjalne;
- 3) zatrudnia w pełnym wymiarze czasu, na podstawie umowy o pracę, nie mniej niż cztery osoby, które posiadają zaświadczenie, o którym mowa w art. 62 ust. 2;

- 4) posiada pozytywną opinię powiatowego inspektora sanitarnego o budynku lub budynkach, w których mają być świadczone usługi pogrzebowe oraz o ich wyposażeniu;
- 5) nie figuruje w Rejestrze Należności Publicznoprawnych;
- 6) nie został skazany za przestępstwo popełnione umyślnie.

2. Dom pogrzebowy nie może znajdować się na terenie zakładu leczniczego, kościoła lub związku wyznaniowego.

3. Zezwolenia nie udziela się:

- 1) samorządowym zakładom budżetowym i spółkom z udziałem jednostek samorządu terytorialnego;
- 2) podmiotom wykonującym działalność leczniczą.

Art. 64. 1. Wniosek o udzielenie zezwolenia, zwanego dalej „zezwoleniem”, zawiera:

- 1) oznaczenie przedsiębiorcy ubiegającego się o zezwolenie, jego siedzibę i adres;
- 2) numer w rejestrze przedsiębiorców w Krajowym Rejestrze Sądowym, a jeżeli nie posiada takiego numeru - numer identyfikacji podatkowej NIP;
- 4) określenie terminu podjęcia działalności objętej wnioskiem;
- 5) dane dokumentów potwierdzających prawo do posiadania domu pogrzebowego oraz adres domu pogrzebowego;
- 6) dane umów o pracę zawartych z osobami zatrudnionymi przez wnioskodawcę;
- 7) dane zaświadczeń, o których mowa w art. 62 ust. 2, wydanych dla co najmniej czterech pracowników przedsiębiorcy pogrzebowego;
- 8) dane pojazdów specjalnych wraz z danymi dokumentów potwierdzającymi prawo do posiadania tych pojazdów;
- 9) oświadczenia o nie figurowaniu w Rejestrze Należności Publicznoprawnych i braku skazania za przestępstwa popełnione umyślnie.

2. Pierwszego zezwolenia udziela się na okres trzech lat. Kolejne zezwolenie temu samemu przedsiębiorcy pogrzebowemu udziela się na kolejny okres trzech lat, a kolejne zezwolenia - na okresy sześciu lat.

3. Wniosek o udzielenie zezwolenia składa się na urzędowym formularzu.

4. Do postępowania w sprawie udzielenia zezwolenia nie stosuje się przepisów działu II rozdziału 5a ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 2096, z późn. zm.²⁾).

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2019 r. poz. 60, 730 i 1133.

5. Minister właściwy do zdrowia określi wzór wniosku, o którym mowa w ust. 1, w tym w formie dokumentu elektronicznego.

Art. 65. 1. Przed podjęciem decyzji w sprawie udzielenia zezwolenia, inspektor sanitarny przeprowadza kontrolne sprawdzenie faktów podanych we wniosku o zezwolenie, w tym przeprowadza wizję lokalną.

2. Inspektor sanitarny przeprowadzają co najmniej jedną kontrolę spełniania wymogów udzielenia zezwolenia w każdym roku obowiązywania zezwolenia pierwszego i drugiego zezwolenia. Kontrola obejmuje w szczególności sprawdzenie spełniania wymogów, o których mowa w art. 63 ust. 1.

Art. 66. 1. Kontrolę spełniania przez przedsiębiorców przepisów ustawy prowadzą powiatowi inspektorzy sanitarni właściwi ze względu na miejsce prowadzenia działalności pogrzebowej.

2. Do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorcy stosuje się przepisy rozdziału 5 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2019 r. poz. 1292 i 1495).

3. Do kontroli spełniania przez przedsiębiorcę pogrzebowego wymogów, o których mowa w art. 63 ust. 1, nie stosuje się przepisów art. 48 ust. 1-10 ustawy – Prawo przedsiębiorców.

Art. 67. 1. W przypadku stwierdzenia naruszenia wymogów, o których mowa w art. 63 ust. 1, inspektor sanitarny wzywa przedsiębiorcę do ich spełniania w wyznaczonym terminie, nie dłuższym niż 30 dni.

2. Przedsiębiorca pogrzebowy zawiadamia inspektora sanitarnego o spełnieniu wymogów udzielenia zezwolenia albo składa wniosek o cofnięcie zezwolenia.

3. Przed upływem 10 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, inspektor sanitarny przeprowadza kontrolę spełniania wymogów udzielenia zezwolenia. Przepisu art. 48 ust. 1-10 ustawy – Prawo przedsiębiorców nie stosuje się.

4. Od dnia doręczenia przedsiębiorcy wezwania, o którym mowa w ust. 1, do czasu doręczenia mu protokołu kontroli, o której mowa w ust. 3, w którym stwierdzono spełnienia wymagań udzielenia zezwolenia, zezwolenie ulega zawieszeniu.

5. Wojewoda cofa zezwolenie, w drodze decyzji:

1) jeżeli przedsiębiorca pogrzebowy przestał spełniać wymogi udzielenia zezwolenia, mimo upływu terminu, o którym mowa w ust. 3;

2) na wniosek przedsiębiorcy pogrzebowego.

6. Jeżeli inspektor sanitarny nie przeprowadził kontroli, o której mowa w ust. 3, lub nie wydał protokołu kontroli w terminie 7 dni od dnia zakończenia kontroli, Skarb Państwa odpowiada za szkodę wyrządzoną brakiem możliwości świadczenia usług pogrzebowych mimo upływu terminu, o którym mowa w ust. 3.

7. W przypadku, o którym mowa w ust. 6, przedsiębiorcy przysługuje odszkodowanie w wysokości zysku, jaki osiągnął w analogicznym okresie w poprzednim roku kalendarzowym, chyba że poniósł szkodę w wyższej wysokości.

Art. 68. 1. Wojewoda zamieszcza na swojej stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej wykaz przedsiębiorców świadczących usługi pogrzebowe, którym udzielił zezwolenia. W wykazie odnotowuje się zawieszenie i cofnięcie zezwoleń.

2. Minister właściwy do spraw zdrowia zamieszcza na swojej stronie podmiotowej Biuletynu Informacji Publicznej zbiorczy wykaz przedsiębiorców świadczących usługi pogrzebowe, którym wojewodowie udzielili zezwolenia. W wykazie odnotowuje się zawieszenie i cofnięcie zezwoleń.

Rozdział 10

Przepisy karne

Art. 69. Kto narusza przepisy niniejszej ustawy lub rozporządzeń wydanych na jej podstawie,
podlega karze grzywny.

Art. 70. Kto świadczy usługi pogrzebowe bez zezwolenia lub w okresie zawieszenia zezwolenia,
podlega karze grzywny 100 000 zł.

Art. 71. Orzekanie następuje w trybie przepisów o postępowaniu w sprawach o wykroczenia.

Rozdział 11

Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i przepis końcowy

Art. 72. W ustawie z dnia 16 listopada 2006 r. o opłacie skarbowej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1000, z późn. zm.³) w załączniku w części II Wydanie zezwolenia (pozwolenia, koncesji) dodaje się ust. 43d w brzmieniu:

43c. Zezwolenie na wykonywanie usług pogrzebowych	5000 zł.
---	----------

Art. 73. W ustawie z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej (Dz. U. z 2020 r. poz. 295) wprowadza się następujące zmiany:

1) w dziale II w rozdziale dodaje się art. 27b–27e w brzmieniu:

„Art. 27b. 1. Podmiot leczniczy wykonujący działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne jest obowiązany do sporządzenia karty urodzenia.

2. Karta urodzenia zawiera:

1) w części przeznaczonej do zarejestrowania urodzenia:

- a) nazwisko, imię (imiona), nazwisko rodowe, datę i miejsce urodzenia oraz numer PESEL matki dziecka, jeżeli został nadany,
- b) nazwisko, imię (imiona), ojca, datę i miejsce urodzenia oraz numer PESEL ojca dziecka, jeżeli został nadany,
- c) miejsce, datę i godzinę urodzenia dziecka,
- d) płeć;

2) w części przeznaczonej dla potrzeb statystyki publicznej:

- a) datę urodzenia,
- b) płeć dziecka
- c) numer PESEL matki lub ojca dziecka, jeżeli został nadany,
- d) informacje o stanie zdrowia dziecka: długość, ciężar ciała, punkty w skali Apgar,
- e) informacje o ciąży i porodzie:
 - okres trwania ciąży,
 - wielorakość i miejsce porodu,
- f) informację o liczbie dzieci urodzonych, w tym żywo urodzonych,

³ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2019 r. poz. 1495, 1556, 1751 i 2294.

- g) informacje o poprzednim porodzie:
 - datę poprzedniego porodu,
 - żywotność ostatniego dziecka z poprzedniego porodu,
- h) miejsce zamieszkania rodziców dziecka, w tym okres ich przebywania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na obszarze danej gminy, o ile są znane, oraz wykształcenie rodziców dziecka.

3. Kartę urodzenia przekazuje się kierownikowi urzędu stanu cywilnego właściwemu do sporządzenia aktu urodzenia w terminie 3 dni od dnia jej sporządzenia.

Art. 27c. 1. W przypadku martwego urodzenia podmiot, o którym mowa w art. 27b ust. 1, jest obowiązany do sporządzenia karty martwego urodzenia.

2. Karta martwego urodzenia zawiera dane wymagane w karcie urodzenia oraz informację, że dziecko urodziło się martwe.

3. Kartę martwego urodzenia przekazuje się kierownikowi urzędu stanu cywilnego w terminie jednego dnia od dnia jej sporządzenia. Jeżeli nie jest możliwe ustalenie płci dziecka, karty martwego urodzenia nie przekazuje się.

Art. 27d. 1. Karta urodzenia i karta martwego urodzenia są przekazywane kierownikowi urzędu stanu cywilnego w formie dokumentu elektronicznego opatrzonego kwalifikowanym podpisem elektronicznym.

2. Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, określi, w drodze rozporządzenia, wzór karty urodzenia oraz wzór karty martwego urodzenia, sporządzanych w formie dokumentu elektronicznego, uwzględniając przejrzystość i kompletność wymaganych danych.

Art. 27e. 1. Podmiot leczniczy wykonujący działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne pozyskuje i przetwarza dane, o których mowa w art. 27b ust. 2 pkt 2 lit. c–f.

2. Podmiot leczniczy wykonujący działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne przekazuje, dla potrzeb statystyki publicznej, dane, o których mowa w art. 27b ust. 2 pkt 2 lit. c–f, służbom statystyki publicznej.

3. Podmiot leczniczy wykonujący działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne przekazuje dane, o których mowa w art. 27c ust. 2, do systemu rejestracji zgonów prowadzonego na podstawie ustawy z dnia ... o dokumentowaniu zgonów i cmentarzach (Dz. U. poz. ...).”;

2) w art. 28:

- a) w ust. 1 w pkt 2 dodaje się lit. c w brzmieniu:
„c) sporządzić kartę zgonu, o której mowa w ustawie z dnia o dokumentowaniu zgonów, chowaniu zmarłych i cmentarzach, z uwzględnieniem przyczyny zgonu ustalonej przez upoważnionego przez kierownika lekarza, zgodnie z obowiązującą Międzynarodową Statystyczną Klasyfikacją Chorób i Problemów Zdrowotnych.”;
- b) dodaje się ust. 6a w brzmieniu:
„6a. Podmiot leczniczy wykonujący działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne nie może powierzyć osobie, która nie jest jego pracownikiem, lub innemu podmiotowi, w jakimkolwiek zakresie, przechowania i wykonywania innych czynności dotyczących zwłok pacjenta”;
- 3) w art. 31 w ust. 4 dodaje się pkt 4 w brzmieniu:
„4) wniosku o przeprowadzenie badań pośmiertnych w związku z istnieniem uzasadnionych wątpliwości w kwestii przyczyny zgonu lub rozbieżności w ocenie czasu i okoliczności zgonu sporządzonego na podstawie ustawy z dnia ... o dokumentowaniu zgonów, chowaniu zmarłych i cmentarzach.”.

Art. 75. W ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. – Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. z 2018 poz. 2224) wprowadza się następujące zmiany:

- 1) w art. 53 uchyla się ust. 2 i 3;
- 2) uchyla się art. 54;
- 3) w art. 93 w ust. 3 i 4 wyrazy „publicznej uczelni medycznej albo publicznej uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i badawczą w dziedzinie nauk medycznych” zastępuje się wyrazami „uczelni medycznej lub innej uczelni prowadzącej działalność dydaktyczną i naukową w zakresie nauk medycznych lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki prowadzącej działalność naukową w zakresie nauk medycznych”;
- 4) uchyla się art. 144.

Art. 76. W ustawie z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz. U. z 2018 r. poz. 646, z późn. zm.⁴⁾) w art. 49 w ust. 11 w pkt 12 kropkę zastępuje się średnikiem oraz dodaje pkt 13 w brzmieniu:

⁴⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 1479, 1629, 1633 i 2212.

„13) kontrola jest przeprowadzana na podstawie przepisów ustawy z dnia... o dokumentowaniu zgonu, chowaniu zmarłych i cmentarzach.”.

Art. 77. Do dnia 30 czerwca 2021 r. koronerem może być lekarz, który nie spełnia warunku, o którym mowa w art. 5 ust. 1 pkt 4 lit. b niniejszej ustawy.

Art. 78. Wojewoda może powierzyć wykonywanie obowiązku kodowania przyczyny zgonu osobie, która nie spełnia warunków, o których mowa w art. 31 ust. 6 pkt 1 lub 2, jeżeli wykonuje taki obowiązek wykonuje w dniu wejścia w życie ustawy.

Art. 79. 1. Do dnia 1 stycznia 2023 r. dane, o których mowa w art. 18 ust. 3, są przetwarzane dla potrzeb statystyki publicznej przez kierownika urzędu stanu cywilnego i przesyłane służbom statystyki publicznej.

2. Karty urodzenia, karty martwego urodzenia i karty zgonu sporządzone przed dniem wejścia w życie ustawy stanowią podstawę wpisów do aktów stanu cywilnego sporządzanych po tym dniu.

3. Dokumenty wydane na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie ustawy przeznaczone dla administracji cmentarza w celu pochowania zwłok zachowują ważność.

Art. 80. 1. Do dnia 1 stycznia 2023 r. karta urodzenia i karta martwego urodzenia mogą być przekazywane kierownikowi urzędu stanu cywilnego w innej formie niż forma dokumentu elektronicznego.

2. Minister właściwy do spraw zdrowia, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji, określi, w drodze rozporządzenia, wzór karty urodzenia oraz wzór karty martwego urodzenia, o których mowa w ust. 1, w tym sporządzanych w formie dokumentów elektronicznych, uwzględniając przejrzystość i kompletność wymaganych danych.

Art. 81. Przepisy wykonawcze wydane na podstawie ustawy uchylanej w art. 83 zachowują moc do czasu wejścia w życie przepisów wykonawczych wydanych na podstawie niniejszej ustawy, nie dłużej jednak niż do dnia 31 grudnia 2022 r.

Art. 82. 1. W latach 2020–2029 maksymalny limit wydatków będących skutkiem finansowym ustawy wynosi dla budżetu państwa w części 85, w roku:

- 1) 2021 – 32 580 290 zł;
- 2) 2022 – 32 580 290 zł;

- 3) 2023 – 32 580 290 zł;
- 4) 2024 – 32 580 290 zł;
- 5) 2025 – 32 580 290 zł;;
- 6) 2026 – 32 580 290 zł;
- 7) 2027 – 32 580 290 zł;
- 8) 2028 – 32 580 290 zł;
- 9) 2029 – 32 580 290 zł;
- 10) 2030 – 32 580 290 zł.

2. W przypadku gdy wielkość wydatków, o których mowa w ust. 1, po pierwszym półroczu danego roku budżetowego wyniesie więcej niż 65% limitu wydatków przewidzianych na ten rok, wielkość przyznanych środków przeznaczonych na wydatki obniża się w drugim półroczu o kwotę stanowiącą różnicę między wielkością tego limitu a kwotą przekroczenia wydatków.

3. Organami właściwymi do monitorowania wykorzystania limitów wydatków, o których mowa w ust. 1, oraz wdrożenia mechanizmu korygującego, o którym mowa w ust. 2, są właściwi wojewodowie.

Art. 83. Traci moc ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1473 i z 2020 r. poz. 284).

Art. 84. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2020, z wyjątkiem:

- 1) art. 5 i 7, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia
- 2) przepisów Rozdziału 8, oraz art. 73 w zakresie art. 27d i art. 27e ust. 3, które wchodzi w życie z dniem 1 stycznia 2023 r.

UZASADNIENIE

Wprowadzenie	1
Rozdział 1 Przepisy ogólne	3
Rozdział 2 Koroner.....	4
Rozdział 3 Stwierdzenie i dokumentowanie zgonu.....	5
Rozdział 4 Rejestracja zgonów	10
Rozdział 5 Pochówek	11
Rozdział 6 Cmentarze.....	14
Rozdział 7 Przenoszenie i przewóz zwłok	18
Rozdział 8 Ekshumacja zwłok.....	19
Rozdział 9 Przedsiębiorcy pogrzebowi	20
Rozdział 9 Przepisy karne	23
Rozdział 10 Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i przepis końcowy	23
Inne informacje	24

Wprowadzenie

Przedstawiony projekt ustawy reguluje stwierdzanie, dokumentowanie i rejestrowanie zgonów oraz działalność koronera, a także funkcjonowanie cmentarzy oraz przedsiębiorców pogrzebowych.

W obecnym stanie prawnym materia projektu jest regulowana przede wszystkim w ustawie z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych¹. Z kolei niektóre aspekty stwierdzania i dokumentowania zgonu fragmentarycznie są uregulowane w ustawie o działalności leczniczej i ustawie² – Prawo o aktach stanu cywilnego³. Główne rozporządzenie do ustawy z 1959 r., tj. rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej w sprawie stwierdzenia zgonu i jego przyczyny, pochodzi z lat sześćdziesiątych XX w., a więc zostało wydane prawie 60 lat temu.⁴ Uregulowania ustawy z 1959 r. oraz wydanych do

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1473 i z 2020 r. poz. 284.

² Dz. U. z 2020 r. poz. 295.

³ Dz. U. z 2018 r. poz. 2224, z 2019 r. poz. 730 i 2294.

⁴ Zob. rozporządzenie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 3 sierpnia 1961 r. w sprawie stwierdzenia zgonu i jego przyczyny, Dz.U. 1961 r. Nr 39, poz. 202.

niej rozporządzeń są już dzisiaj anachroniczne i wymagają dostosowania do obecnych realiów. W związku z tym należy przyjąć uregulowania dostosowane do struktury administracyjnej, techniki, a także do warunków finansowania zadań publicznych. Część proponowanych zmian służy dostosowaniu przepisów do współczesnego języka i techniki prawodawczej.

Obecnie instytucja koronera w ogóle nie jest obecna w polskim systemie. Również działalność przedsiębiorców pogrzebowych nie jest szczególnie unormowana. Tymczasem, doświadczenie pokazuje, że niestety zarówno obchodzenie się z ciałami osób zmarłych, jak i jakość usług pogrzebowych często nie spełniają wymogu poszanowania godności osoby zmarłej. Zmiana tego stanu rzeczy wymaga uwagi prawodawcy i wzmożonego nadzoru organów władzy publicznej. Dalsze pozostawianie tych spraw poza ścisłymi regulacjami nie przyniesie zauważalnej poprawy sytuacji.

Podstawowym celem projektowanej ustawy jest wprowadzenie kompleksowego uregulowania zagadnień związanych ze zgonem i pochówkiem. Ze względu na charakter regulowanej materii, istotna część obowiązujących rozwiązań pozostanie niezmienionych lub tylko zmienionych nieznacznie. Nie ma bowiem powodu, aby bez wyraźnej przyczyny, odchodzić od tradycyjnych i utrwalonych – także w ludzkiej świadomości – rozwiązań. Dotyczy to zwłaszcza rozwiązań w odniesieniu do funkcjonowania cmentarzy. Instytucja koronera, rejestrowania zgonów i niektóre inne rozwiązania zostały uregulowana w sposób wzorowany na zaproponowanym w projekcie ustawy o stwierdzaniu, dokumentowaniu i rejestracji zgonów z 2019 r.⁵ Wprowadzenie nowej instytucji siłą rzeczy stanowi nowość w systemie prawnym. Projekt przewiduje zatem wypełnienie luki obecnego stanu prawnego w zakresie funkcjonowania przedsiębiorców pogrzebowych. Brak uregulowania działalności tych przedsiębiorców sprawia, że usługi pogrzebowe nie zawsze są świadczone w należyty sposób, np. w tzw. szarzej strefie i z naruszeniem wymagań sanitarnych.

Projekt ustawy został na podzielony na 11 rozdziałów:

- 1) Rozdział 1 – Przepisy ogólne,
- 2) Rozdział 2 – Koroner,
- 3) Rozdział 3 - Stwierdzenie i dokumentowanie zgonu,
- 4) Rozdział 4 – Rejestracja zgonów,
- 5) Rozdział 5 – Pochówek,

⁵ Nr w wykazie prac legislacyjnych Rady Ministrów.

- 6) Rozdział 6 – Cmentarze,
- 7) Rozdział 7 – Przenoszenie i przewóz zwłok,
- 8) Rozdział 8 – Ekshumacja,
- 9) Rozdział 9 – Przedsiębiorcy pogrzebowi,
- 10) Rozdział 10 – Przepisy karne,
- 11) Rozdział 11 - Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i przepis końcowy.

Do projektowanej ustawy przewidziano wydanie 11 rozporządzeń różnych ministrów, a dotyczących:

- 1) warunków i sposobu przechowywania zwłok, szczątków i prochów (art. 38 ust. 4),
- 2) wykazu chorób zakaźnych (art. 39 ust. 2),
- 3) wzoru certyfikatu balsamacji i certyfikatu spopielenia oraz sposobów ich wypełnienia (art. 44 ust. 1),
- 4) wzorów formularzy elektronicznych karty zgonu oraz informacji o miejscu i sposobie pochowania osoby zmarłej (art. 44 ust. 2),
- 5) wymagań sanitarnych i planistycznych sytuowania cmentarzy (art. 47 ust. 3),
- 6) ewidencji grobów i ksiąg cmentarnych (art. 52 ust. 2),
- 7) warunki techniczne pojazdów specjalnych (art. 53 ust. 5),
- 8) pozwoleń na przewóz zwłok (art. 56),
- 9) warunków postępowania ze zwłokami i szczątkami oraz ich ekshumacji (art. 58 ust. 5)
- 10) wzoru karty urodzenia i karty martwego urodzenia (art. 27d ust. 2 ustawy o działalności leczniczej),
- 11) wzorów karty urodzenia i karty martwego urodzenia, obowiązujących do 1 stycznia 2023 r. (art. 86).

Rozdział 1 Przepisy ogólne

Przepis art. 1 określa przedmiot ustawy, tj. stwierdzanie, dokumentowanie i rejestrowanie zgonu, nabywanie i utratę prawa do wykonywania czynności koronera, chowanie zwłok, ekshumację i postępowanie ze zwłokami, szczątkami i prochami powstałymi w wyniku spopielenia zwłok lub szczątków, zakładanie, rozszerzanie oraz funkcjonowanie cmentarzy oraz działalności przedsiębiorców pogrzebowych.

Przepis art. 2 zawiera tzw. słowniczek pojęć ustawowych, opracowany zgodnie z

dzisiejszymi wymogami zasad techniki prawodawczej.

Zgodnie z art. 3 ust. 1 nadzór nad przestrzeganiem przepisów niniejszej ustawy oraz przepisów wydanych na podstawie niniejszej ustawy nadal mają sprawować, w zakresie swojej właściwości, wojewodowie, starostowie, wójtowie, burmistrzowie (prezydenci miast) oraz właściwi miejscowo inspektorzy sanitarni. Z kolei w ust. 2 do sprawowania ogólnego nadzoru nad sprawami objętymi projektowaną ustawą wskazano, w zakresie ich właściwości, ministra właściwego do spraw budownictwa, planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa, ministra właściwego do spraw zdrowia, a także – w związku z uregulowaniem w projektowanej ustawie niektórych spraw dotyczących dokumentów – ministra właściwego do spraw wewnętrznych. W art. 3 znalazły się zatem – odpowiednio dostosowane – normy obecnego art. 21 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych.

Rozdział 2 Koroner

Rozdział 2 reguluje warunki nabywania, wykonywania i utraty prawa do wykonywania czynności koronera. Projektowane rozwiązania będą zapewniały należytą fachowość i wiarygodność lekarzy podejmujących się pracy koronerów. W myśl projektowanego art. 4 koronerem będzie lekarz, z którym wojewoda zawarł umowę o wykonywanie czynności: stwierdzania zgonu, potwierdzania stwierdzania zgonu i innych czynności określonych w ustawie, np. wypełnienia protokołu zgonu i karty zgonu. Koronerem będzie mógł zostać lekarz, który ma prawo wykonywania zawodu w Polsce i posiada specjalizację z zakresu specjalizację w dziedzinie medycyny sądowej, patomorfologii, anestezjologii i intensywnej terapii, medycyny ratunkowej, lub co najmniej 3 letni staż pracy w zawodzie lekarza oraz odbył szkolenie w zakładzie medycyny sądowej uczelni medycznej (art. 5 ust. 1). Szkolenia będą prowadziły uczelnie medyczne (art. 5 ust. 3).

Za zgodą kierownika specjalizacji – lekarz będący w trakcie specjalizacji w dziedzinie medycyny sądowej lub patomorfologii, po ukończeniu drugiego roku szkolenia specjalizacyjnego (art. 5 ust. 2). Koronerem nie będzie mógł zostać lekarz, wobec którego prowadzone są postępowania o przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe; związane z niedostatecznym przygotowaniem zawodowym, w przedmiocie niezdolności do wykonywania zawodu ze względu na stan zdrowia (art. 5 ust. 5). Lekarz, który będzie zamierzał wykonywać pracę koronera, będzie mógł zgłosić swoją kandydaturę do okręgowej rady lekarskiej, a rada prześle listę kandydatów wojewodzie (art. 5

ust. 6-9). Wojewoda będzie zawierał umowę z koronerem po zasięgnięciu opinii konsultanta wojewódzkiego w dziedzinie medycyny sądowej (art. 6 ust. 1). Natomiast w razie uzyskania informacji świadczących o niepełnieniu przez lekarza wymaganych warunków – wojewoda rozwiąże umowę z koronerem ze skutkiem natychmiastowym (art. 6 ust. 2).

Do zadań wojewody będzie należało prowadzenie wykazu koronerów (art 7 ust. 1). Z kolei koroner będzie obowiązany do niezwłocznego uaktualniania danych w wykazie (art. 8). Dalsze przepisy projektu zapewnią aktualność danych w wykazie i dostęp do informacji dla jednostek leczniczych, służb porządkowych i prokuratury, a także okręgowej radzie lekarskiej (art. 7 ust. 4 i 5, art. 9). Te przepisy zapewnią łatwy i natychmiastowy dostęp do informacji o działających koronerach, w tym ich danych kontaktowych, nieobecnościach i obszarze działania.

Przepisy art. 10 określają wysokość i źródła wynagrodzenia (ust. 1) oraz zwrot kosztów (ust. 2) należnych koronerowi za wykonanie czynności stwierdzenia zgonu, potwierdzenia zgonu, sporządzenia protokołu zgonu i karty zgonu oraz wynagrodzenie lekarza specjalisty w dziedzinie medycyny sądowej za pozostawanie w gotowości do konsultacji za pośrednictwem łącza telemedycznego oraz za jej przeprowadzenie (ust. 3). W myśl art. 10 ust. 4 wynagrodzenie i koszty koronera oraz wynagrodzenie lekarza konsultanta mają być finansowane z budżetu państwa, z części której dysponentem jest wojewoda.

W myśl art. 11 koroner podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków koronera będzie korzystał z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych w ustawie z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny⁶. Ze względu na okoliczności, w jakich koroner nieraz będzie musiał wykonywać obowiązki, przyznanie takiej ochrony w prawie karnym jest niezbędne.

Rozdział 3 Stwierdzenie i dokumentowanie zgonu

Problematyka stwierdzania zgonu oraz wynagradzania lekarzy, w tym osób (lekarzy) powoływanych przez starostę do stwierdzania zgonu i wypełniania kart zgonu na podstawie przepisów ustawy z 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych jest przedmiotem wielu uwag i wątpliwości prawnych. Ze tego względu celowe jest przyjęcie nowych przepisów, które będą odpowiadały obecnym warunkom i stanowi prawnemu. Na wstępie należy zaznaczyć,

⁶ Dz. U. z 2019 r. poz. 1950 i 2128

że przepisów rozdziału 3 ustawy nie stosuje się w przypadku zgonu pacjenta w podmiocie leczniczym wykonującym działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne, w zakresie uregulowanym w art. 28, art. 28a, art. 31 i art. 32 ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej.⁷ W tej ustawie uregulowane są, i będą, także zasady wydania i funkcjonowania karty martwego urodzenia (art. 29). Projektowane rozwiązania są ściśle wzorowane na rozwiązaniach projektu ustawy o stwierdzaniu, dokumentowaniu i rejestracji zgonów z 21 listopada 2019 r..

Przepis art. 12 ust. 1 nakazuje stwierdzenie zgonu na miejscu ujawnienia ciała osoby bez oznak życia. Wskazuje przy tym czynności, których musi dopełnić osoba stwierdzająca zgon: zebranie informacji o okolicznościach zdarzenia, w wyniku którego doszło do zgonu lub poprzedzającego zgon, badanie przedmiotowe z ustaleniem ewentualnych obrażeń ciała, dokonanie ustaleń dotyczących czasu zgonu, oraz – o ile to możliwe – ustalenie tożsamości osoby zmarłej i zapoznanie się z dokumentami dotyczącymi stanu zdrowia w okresie poprzedzającym zgon. Stwierdzenie zgonu i dokonanie towarzyszącym mu czynności będzie należało do coronera, chyba że nastąpią okoliczności, w których zobowiązane będą to tego inne osoby (lekarze lub kierownik zespołu ratownictwa medycznego). W myśl art. 12 ust. 2 pkt 2-6, poza coronerem, zgon będą stwierdzali także:

- 1) lekarz podstawowej opieki zdrowotnej sprawujący opiekę nad osobą, której zgon ma być stwierdzony, jeżeli jest świadczeniodawcą udzielającym świadczeń z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej na obszarze gminy właściwej dla miejsca ujawnienia zwłok i zgłoszenie ujawnienia zwłok nastąpiło w czasie jego działania;
- 2) lekarz sprawujący opiekę medyczną w podmiocie wykonującym działalność leczniczą w rodzaju ambulatoryjne świadczenia zdrowotne, w którym zgon osoby ma być stwierdzony;
- 3) lekarz udzielający świadczeń opieki zdrowotnej w ramach nocnej i świątecznej opieki zdrowotnej, w przypadku gdy ujawnienie ciała osoby bez oznak życia nastąpiło na obszarze jego działania i w czasie jego działania;
- 4) lekarz sprawujący opiekę medyczną w podmiocie innym niż podmiot leczniczy, w którym zgon osoby ma być stwierdzony;

⁷ Dz. U. z 2020 r. poz. 295

- 5) kierownik zespołu ratownictwa medycznego, o którym mowa w art. 32 ust. 1 pkt 2 ustawy z 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym⁸ w przypadku stwierdzenia znamion śmierci u osoby:
- a) ratowanej, po odstąpieniu od medycznych czynności ratunkowych,
 - b) wobec której miały być podjęte medyczne czynności ratunkowe;

Stwierdzenie zgonu przez lekarza udzielającego świadczeń w ramach nocnej i świątecznej pomocy (art. 12 ust. 2 pkt 4), lekarza sprawującego opiekę medyczną w podmiocie innym niż podmiot leczniczy, w którym zgon ma być stwierdzony (art. 12 ust. 2 pkt 5) i przez kierownika zespołu ratownictwa medycznego (art. 12 ust. 2 pkt 6) będzie wymagało potwierdzenia przez coronera (art. 13 ust. 1).

Istotą obowiązków coronera będzie podjęcie – w określonym czasie – postępowania na miejscu ujawnienia zwłok na wezwanie właściwych lekarzy, dyspozytora ratownictwa medycznego, Policji, prokuratora, Straży Pożarnej lub Straży Granicznej (art. 14 ust. 1). Przepis art. 14 ust. 2 nakazuje podjęcie czynności przez coronera w ciągu 4 godzin od chwili przyjęcia wezwania. Ten przepis ma kluczowe znaczenie dla projektowanej regulacji. Dzisiaj bowiem jednym z największych problemów jest trudność z szybkim podjęciem zwłok z miejsca ich ujawnienia. Powołanie wyspecjalizowanej, stałej służby coronerskiej pozwoli na rozwiązanie tego problemu.

Czynność stwierdzenia i potwierdzenia zgonu będą dokumentowane w protokole zgonu. Proponuje się, że protokół będzie składał się z dwóch części, przeznaczonych odpowiednio do stwierdzenia i potwierdzenia zgonu. Przepisy art. 15 ust. 3 i 4 wskazują treść odpowiednich części protokołu zgonu. Szczegółowy zakres informacji w protokole określi minister właściwy do spraw zdrowia w rozporządzeniu (art. 15 ust. 6). Protokoły sporządzone przez lekarza lub kierownika zespołu ratownictwa medycznego, a więc w przypadkach w których stwierdzenie zgonu będzie wymagało potwierdzenia przez coronera, będą musiały zostać przekazane coronerowi (art. 15 ust. 6 zd. 1), a tylko wyjątkowo – pozostawione innej osobie (art. 15 ust. 6 zd. 2). Coroner bowiem nie powinien być angażowany do czuwania nad dokumentacją poza niezbędną potrzebę. Do protokołu zgonu, w zakresie nieuregulowanym w projektowanej ustawie, będą miały zastosowanie przepisy rozdziału 7 „Prawo pacjenta do dokumentacji medycznej” ustawy z dnia 6 listopada 2008 r. o prawach pacjenta i Rzeczniku

⁸ Dz. U. z 2019 r. poz. 993 i 1590

Praw Pacjenta⁹ (art. 15 ust. 7).

Przepis art. 16 projektu wskazuje okoliczności, gdy koroner lub inna osoba stwierdzająca zgon będzie zobowiązana powiadomić właściwe służby i organy. Ten obowiązek został przewidziany na wypadek, gdy podejrzewa, że zgon mógł być wynikiem m.in. przestępstwa, choroby zakaźnej lub brak jest jednoznacznej możliwości identyfikacji osoby, której ciało jest poddawane oględzinom. W takich przypadkach koroner lub inna osoba stwierdzająca zgon będzie musiała zawiadomić Policję, prokuratora lub inspektora sanitarnego. Analogiczne rozwiązanie obowiązuje obecnie na mocy art. 7 pkt 1 i art. 8 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych. Projekt ustawy uzupełnia tę normę o przypadek podejrzenia samobójstwa.

Podobnie jak obecnie, kluczowym elementem uregulowania dokumentowania zgonu będzie obowiązek sporządzenia karty zgonu (art. 17 ust. 1). Kartę zgonu będą sporządzali:

- koroner, lekarz podstawowej opieki zdrowotnej lub lekarz sprawujący opiekę w podmiocie medycznym, przed wydaniem zwłok uprawnionemu do pochowania,
- zakład medycyny sądowej uczelni medycznej lub szpital mający prosektorium (art. 17 ust. 1 i 2), a także
- podmiot leczniczy wykonujący działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne (projektowany art. 28 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy o działalności leczniczej; art. 73 pkt 1 projektu).

Przepis art. 18 ust. 1 określa treść karty zgonu. Karta zgonu będzie składała się z dwóch części: służącej zarejestrowaniu zgonu i dla potrzeb statystyki publicznej. Nie przewiduje się części dla administracji cmentarza. Karta zgonu będzie przekazywana – drogą elektroniczną – wprost do kierownika urzędu stanu cywilnego, który na jej podstawie sporządzi akt zgonu (art. 19 ust. 1 projektu w zw. z art. 92 ustawy Prawo o aktach stanu cywilnego¹⁰). W związku z tym administracji cmentarza przedstawiany będzie odpis aktu zgonu albo odpis aktu urodzenia (art. 36 ust. 1). Takie uregulowanie przyczyni się do sprawniejszego obiegu dokumentów, oraz uniezależni dokonywanie czynności faktycznych (np. w prosektorium) od wydania dokumentów niezbędnych do przyjęcia zwłok osoby zmarłej do pochowania na cmentarzu.

W przypadkach istotnych wątpliwości co do przyczyny, czasu lub okoliczności

⁹ Dz. U. z 2019 r. poz. 1127 i 1128

¹⁰ Dz. U. z 2018 r. poz. 2224 oraz z 2019 r. poz. 730 i 294.

zgonu, zwłoki będą przekazywane do zakładu medycyny sądowej uczelni medycznej, a w razie jego braku na obszarze województwa – do najbliższego szpitala mającego prosektorium. Placówkę wskaże coroner albo lekarz podstawowej opieki zdrowotnej lub sprawujący opiekę w podmiocie wykonującym działalność leczniczą w rodzaju ambulatoryjne świadczenie zdrowotne, który stwierdził zgon (art. 20 ust. 1). Zakład medycyny sądowej uczelni medycznej albo szpital mający prosektorium będzie obowiązany przyjąć zwłoki i odpowiednio zastosować procedury postępowania ze zwłokami pacjenta, którego zgon nastąpił w podmiocie leczniczym wykonującym działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne. W takim przypadku, zakład medycyny sądowej lub szpital będzie obowiązany sporządzić kartę zgonu nie później niż w ciągu 72 godzin od przyjęcia zwłok (art. 20 ust. 4). Podobnie należy postępować ze zwłokami osób zmarłych i zabitych w miejscach publicznych (art. 21). Jest to rozwiązanie zbliżone do przewidzianego w obowiązującym art. 13 ustawy o cmentarzach i chowaniu zwłok. Z oczywistych względów odrębnie został uregulowany przypadek, gdy śmierć pacjenta nastąpiła w środku transportu sanitarnego. W takim przypadku podmiot właściwy do przyjęcia zwłok wskaże wojewódzki koordynator ratownictwa medycznego. To uregulowania usunie wątpliwości na tle dzisiejszego stanu prawnego, w którym obowiązki poszczególnych podmiotów nie są tak jednoznacznie przypisane (art. 22). W myśl projektowanego art. 23 przewóz zwłok do zakładów medycyny sądowej i prosektorium będzie należał do zadań własnych powiatu. Jest to utrzymanie obecnego stanu prawnego (art. 13 ustawy o cmentarzach i chowaniu zwłok). Koszty przewozu będą jednak pokrywane z budżetu państwa (art. 23 ust. 3).

Istotnymi przepisami projektu są regulacje dotyczące badań pośmiertnych. W art. 24 jednoznacznie upoważnia się opiekuna faktycznego i osoby bliskie do zlecenia badań pośmiertnych. Koszty takiego badania będą obciążały zlecającego opiekuna lub osoby bliskie. Przepisy projektu dotyczące badań pośmiertnych i przewozu zwłok do zakładu medycyny sądowej lub prosektorium nie będą oczywiście miały zastosowania do działań w ramach postępowania przygotowawczego lub postępowania karnego, czyli na podstawie art. 209 Kodeksu postępowania karnego¹¹.

Przepisy art. 26 dotyczą udzielania informacji dotyczących zgonu i jego przyczyn. W szczególności, na mocy art. 26 ust. 2 informacje te będą podlegały ochronie prawnej i będą

¹¹ Dz. U. z 2020 r. poz. 30

mogły być wykorzystywane tylko dla potrzeb statystyki publicznej i w postępowaniu przygotowawczym i sądowym. Koroner i inne osoby, które stwierdziły zgon, oraz zakład medycyny sądowej i szpital mający prosektorium będą także zobowiązane do udzielania opiekunowi faktycznemu lub osobie bliskiej zmarłego informacji o wykonywanych przez siebie czynnościach i podejmowanych decyzjach (art. 27 ust. 1). Również te informacje będą tajemnicą podlegającą ochronie prawnej (art. 27 ust. 2).

Zgodnie z projektowanym art. 28 wydatki związane z wykonywaniem czynności stwierdzania zgonu, sporządzania protokołu zgonu i karty zgonu przez osoby, o których mowa w art. 13 ust. 2, uwzględnia się w wysokości środków na finansowanie działalności leczniczej.

Rozdział 4 Rejestracja zgonów

Przepisy rozdziału 4 projektu zostały wiernie zapożyczone z projektu ustawy o stwierdzaniu, dokumentowaniu i rejestracji zgonów z 21 listopada 2019 r.

W art. 30 i art. 31 przewidziano zasady rejestracji danych objętych kartą zgonu oraz kartą martwego urodzenia w systemie Elektronicznej Platformy Gromadzenia, Analizy i Udostępniania Zasobów Cyfrowych o Zdarzeniach Medycznych, o której mowa w art. 7 ustawy z 28 kwietnia 2011 r. o systemie informacji w ochronie zdrowia.¹² W projektowanym art. 30 ust. 2 uwzględniono kodowanie przyczyn zgonu i obowiązki tzw. koderów. Ta kwestia jest obecnie określona w Komunikacie Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 28 października 1996 r. w sprawie wprowadzenia X Rewizji Międzynarodowej Statystycznej Klasyfikacji Chorób i Problemów Zdrowotnych¹³. Zgodnie z projektowanymi przepisami, kodowanie przyczyn zgonu będzie powierzone wytypowanej osobie w województwie. Zapewnienie obowiązku kodowania będzie należało do zadań wojewody.

Dane z systemu rejestracji zgonów będą mogły być pobierane dla potrzeb statystyki publicznej przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – Państwowy Zakład Higieny (art. 30 ust. 7). Dane będą mogły być także uzupełniane przez kierownika urzędu stanu cywilnego i podmioty przeprowadzające badania pośmiertne (art. 31).

¹² Dz. U. z 2019 r. poz. 408, z późn. zm.

¹³ Dz. Urz. Min. Zdrow. poz. 35

Rozdział 5 Pochówek

Przepis art. 32 ust. 1 projektu utrzymuje zasadę, że zwłoki mogą być chowane w grobach. W stosunku do obecnego stanu prawnego doprecyzowuje się, że prochy mogą być pochowane także w kolumbariach lub grobach urnowych. Zatopienie zwłok w morzu będzie dozwolone tylko na zasadzie wyjątku, na mocy decyzji kapitana statku (art. 40 ust. 2). W art. 32 ust. 2 *expressis verbis* proponuje się ustanowić zakaz chowania zwłok poza cmentarzami, z wyjątkiem wyraźnie uregulowanych sytuacji: zatopienia w morzu i pochowania w budynku kultu religijnego (zob. art. 40 ust. 2 i art. 48 ust. 2). Przepisy projektu ustawy dotyczące pochówku zwłok powinny mieć odpowiednie zastosowanie do szczątków i prochów powstałych ze spopielenia zwłok. *Novum* projektu jest nakaz usunięcia z trumny metalowego wkładu (art. 32 ust. 3). Ten przepis jest podyktowany względami praktycznymi. Wkłady metalowe służą do przewozu zwłok na dalekie odległości, zwykle z zagranicy. Przed pochowaniem powinny być jednak usunięte, ponieważ to ułatwia późniejsze gospodarowanie miejscami pochówku.

W art. 33 projektu doprecyzowano unormowanie uprawnień do pochowania osoby zmarłej. Zgodnie z ust. 1 tego artykułu, uprawnionymi do pochówku – tak jak obecnie – będą: pozostały przy życiu małżonek; krewni zstępni; krewni wstępnicy, krewni w linii bocznej do 4. stopnia pokrewieństwa i powinowaci w linii prostej do 1. stopnia. W przepisie art. 33 ust. 2 wprost przesądza się, że w przypadku braku porozumienia co do miejsca i sposobu pochówku, decydujący głos mają osoby wymienione według kolejności wskazanej w ust. 1. Celem tego przepisu jest jasne rozstrzygnięcie nieraz trudnych sytuacji rodzinnych. Ta norma nie ma obecnie odpowiednika. Proponuje się utrzymanie obecnej regulacji, uprawniającej do pochówku organy wojskowe, organy państwowe, instytucje i organizacje pozarządowe (art. 33 ust. 3 i 4). Prawo do pochówku może również wykonać osoba, która się do tego dobrowolnie zobowiązała (art. 33 ust. 5). Te rozwiązania z kolei odpowiadają obowiązującym przepisom art. 10 ustawy o chowaniu zmarłych i cmentarzach. Zgodnie z przepisem art. 34, do pochowania zwłok nie pochowanych przez uprawnione podmioty i nie przekazanych na cele naukowe i dydaktyczne, nadal zobowiązana powinna być gmina, zakład karny albo arest śledczy (art. 34). Również analogicznie do obecnego stanu prawnego uregulowano kwestię przekazywania zwłok uczelni lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki prowadzącej działalność naukową w zakresie nauk medycznych (art. 35). Powyższe uregulowania w istotnych aspektach proponuje się utrzymać, ponieważ nie

wymagają zasadniczych zmian (por. art. 10 ust. 2 i 3 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych).

Jedną z istotniejszych, w stosunku do obecnego stanu prawnego, zaprojektowanych zmian jest uregulowanie warunków formalnych przyjęcia zwłok do pochowania na cmentarzu. W obecnym stanie prawnym, warunkiem przyjęcia zwłok do pochowania jest przedstawienie administracji cmentarza części karty zgonu wydanej przez sporządzającego kartę, a w przypadku podejrzenia, że przyczyną zgonu było przestępstwo – także zezwolenie prokuratora (art. 36 ust. 5, zob. art. 8 u st. 1 ustawy o cmentarzach i chowaniu zwłok). Zezwolenie prokuratora będzie wymagane, gdy będzie zachodziło podejrzenie, że przyczyną zgonu było samobójstwo (art. 35 ust. 5). Zgodnie z projektowanym art. 36 ust. 1 przyjęcie zwłok do pochowania ma być uzależnione od przedstawienia administracji cmentarza odpisu aktu zgonu albo odpisu aktu urodzenia z adnotacją o martwym urodzeniu. Zgodnie z art. 44 ustawy – Prawo o aktach stanu cywilnego, odpisy zupełne i odpisy skrócone aktów stanu cywilnego wydaje kierownik urzędu stanu cywilnego. Spełnienie warunków formalnych przyjęcia zwłok na cmentarz nie będzie więc tak ściśle związane z usługami przechowania i przygotowania zwłok do pochówku. Dzięki takiemu rozwiązaniu zmniejszy się ryzyko wystąpienia sytuacji, w których bliskim zmarłej osoby sugeruje się uzależnienie wydania karty zgonu od skorzystania z usług określonego podmiotu świadczącego usługi pogrzebowe. Warunkiem przyjęcia do pochowania zwłok sprowadzonych z zagranicy pozostanie pozwolenie starosty (art. 36 ust. 5).

W projektowanych przepisach art. 37 ust. 1 i 3 przewidziany został zakaz dyskryminacji osób zmarłych przez administrację cmentarzy wyznaniowych, jeżeli w danej miejscowości nie ma cmentarza komunalnego. Projektowany zakaz dyskryminacji dotyczy nie tylko ceremoniału pogrzebowego i wznoszenia nagrobków, ale także opłat (art. 37 ust. 3). Prawo do pochówku będzie nadal przysługiwało osobom, którym przysługuje prawo do pochowania w określonym miejscu cmentarza i małżonkowi, wstępnym, zstępnym, rodzeństwu i przysposobionym pochowanego (art. 37 ust. 2).

W celu zapobieżenia zbyt pospiesznemu pochówkowi lub spopieleniu, i przez to utrudnieniu ujawnienia okoliczności śmierci, proponuje się utrzymać zakaz chowania lub spopielenia zwłok przed upływem 24 godzin od chwili zgonu (art. 38 ust. 1). *Novum* projekt jest obowiązkiem przeniesienia zwłok do chłodni w możliwie krótkim czasie po upływie 2

godzin od chwili stwierdzenia zgonu (art. 38 ust. 2).¹⁴ To uregulowanie ma na celu zapewnienie jak najszybszego zabezpieczenia zwłok przed negatywnym oddziaływaniem wilgoci lub temperatury. Jest to zatem uszczegółowienie normy art. 38 ust. 2, która nakazuje przechowywanie zwłok w taki sposób, aby nie powodować szkodliwego wpływu na otoczenie. Obowiązujące przepisy są mniej rygorystyczne.¹⁵ Szczegółowe wymagania dotyczące przechowywania i pochowania zwłok określi minister właściwy do spraw zdrowia w rozporządzeniu (art. 38 ust. 4). Obecnie ma zastosowanie podobne rozwiązanie, bowiem obowiązuje rozporządzenie wydane na podstawie art. 9 ust. 6 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych¹⁶. W przypadku śmierci na choroby zakaźne wymienione w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw zdrowia, utrzymany zostanie nakaz natychmiastowego usunięcia zwłok z mieszkania i pochowania na najbliższym cmentarzu w ciągu 24 godzin od chwili zgonu. To obowiązujące rozwiązanie proponuje się uzupełnić *expressis verbis* o możliwość spopielenia zwłok (art. 39 ust. 1 i 2). Zgodnie z obecną praktyką, proponuje się zrezygnować z dopuszczenia do zatapiania zwłok osób zmarłych na statkach znajdujących się na pełnym morzu. W to miejsce w art. 40 ust. 2 przewiduje się obowiązek sprowadzenia zwłok na ląd i pochowania lub spopielenia ich na lądzie. Wyjątkowo, kapitan statku może odstąpić od tego obowiązku, jeżeli pozwalają na to wskazania sanitarne i wojskowe (art. 40 ust. 2).

Całkowicie nową regulacją jest przepis art. 41 dotyczący balsamacji zwłok. W myśl definicji projektowanej w art. 2 pkt 1, balsamacja to utrwalanie zwłok w celu powstrzymania lub spowolnienia ich rozkładu. Balsamacja jest praktykowana zwłaszcza, gdy zwłoki mają być przewiezione na dalsze odległości. Zgodnie z art. 41 ust. 1, balsamacja będzie mogła być przeprowadzana tylko w domu pogrzebowym przez przedsiębiorcę pogrzebowego. Potwierdzeniem balsamacji będzie certyfikat wydawany przez tego przedsiębiorcę, wydawany według wzoru określonego w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw wewnętrznych (art. 40 ust. 2 i 3).

¹⁴ Czas 2 godzin jest przewidziany także w rozporządzeniu dotyczącym szpitali (§ 3 ust. 7 rozporządzenia Ministra Zdrowia z 10 kwietnia 2012 r. w sprawie sposobu postępowania podmiotu leczniczego wykonującego działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne ze zwłokami pacjenta w przypadku śmierci pacjenta, Dz. U. z 2012, poz. 420).

¹⁵ Zob. § 3. 1. Rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi (Dz. U. z 2001 Nr 153 poz. 1783): „Niezwłocznie po zgonie zwłoki umieszcza się w miejscu możliwie chłodnym i zabezpiecza przed możliwością uszkodzenia.”

¹⁶ Zob. rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 23 marca 2011 r. w sprawie sposobu przechowywania zwłok i szczątków, Dz. U. z 2011 r. Nr 75 poz. 405.

Również całkowicie nowym uregulowaniem jest przepis art. 42 dotyczący spopielenia zwłok i szczątków. Zgodnie z art. 42 ust. 1, spopielenie zwłok lub szczątków będzie mogło odbywać się tylko w krematoriach, czyli w budynkach lub jego częściach wyposażonych w urządzenia służące wyłącznie do spopielenia zwłok lub szczątków (zob. definicja w art. 2 pkt 12). W myśl art. 42 ust. 2 zwłoki i szczątki w celu spopielenia będą mogły być umieszczane wyłącznie w drewnianej trumnie. To uregulowanie ma na celu wyeliminowanie praktyki spopielenia w np. w trumnach z tektury, która jest często wzmocniana szkodliwymi dla środowiska środkami chemicznymi. Przed spopieleniem osoba lub podmiot uprawniony do pochówku potwierdza tożsamość osoby zmarłej, a jej imię, nazwisko oraz daty urodzenia i śmierci umieszcza się na tabliczce trwale przymocowanej do urny (art. 42 ust. 4 i 5). Szczegółowe wymagania dotyczące certyfikatu spopielenia pozostawiono do określania w rozporządzeniu przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych (art. 42 ust. 6).

W celu zapewniania możliwie kompletnej informacji w urzędach stanu cywilnego, administracja cmentarza powinna być zobowiązana do przekazywania kierownikowi urzędu stanu cywilnego informacji o miejscu i sposobie pochowania osobowy zmarłej. Proponuje się, aby ta informacja była przekazywana w formie dokumentu elektronicznego (art. 43 ust. 1). Wzory informacji, a także wzory formularzy elektronicznych karty zgonu określić powinien minister właściwy do spraw informatyzacji, w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw wewnętrznych. Z kolei każdy kierownik urzędu stanu cywilnego powinien udostępnić wzory tych formularzy na swojej stronie internetowej (art. 44 ust. 1 i 2).

Rozdział 6 Cmentarze

Projektowane przepisy porządkują ramy prawne dokonywania pochówku zwłok. Projektowane regulacje w dużej mierze powtarzają utrwalone, tradycyjne rozwiązania ustawy z 1959 r. a w niektóre nawet pochodzące z czasów wcześniejszych. Projektowana ustawa utrzymuje podział cmentarzy na komunalne i wyznaniowe. Utrzymuje się również zasadę, że cmentarz komunalny powinien być założony w każdej gminie, a tylko wyjątkowo dla kilku sąsiadujących gmin (art. 45 ust. 1). Założenie i rozszerzenie cmentarza komunalnego wymaga uchwały rady gminy, a w miastach na prawa powiatu – uchwały rady miasta, podjętych po uzyskaniu zgody powiatowego inspektora sanitarnego (art. 45 ust. 2). Natomiast zamknięcie cmentarza będzie wymagało – jak obecnie – tylko opinii inspektora (art. 45 ust. 4).

Utrzymanie i zarządzanie cmentarzami nadal będzie należało do organów wykonawczych gmin, tj. wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast (art. 45 ust. 3). Zakładanie, utrzymanie, zarządzanie i rozszerzanie cmentarzy komunalnych powinno pozostać zadaniem własnym gmin (art. 45 ust. 5).

Analogicznie do obecnych przepisów proponuje się uregulować zakładanie, utrzymanie i zamykanie cmentarzy wyznaniowych. Tak jak w przypadku cmentarzy komunalnych, także założenie i rozszerzenie tych cmentarzy będzie wymagało opinii inspektora sanitarnego, a zamknięcie – jego zgody (art. 46).

Bez zmian powinien pozostać wymóg sytuowania cmentarzy na terenach przeznaczonych na ten cel w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy czym powinien to być teren odpowiedni pod względem sanitarnym (art. 47 ust. 1 i 2). Szczegółowe warunki sanitarne, środowiskowe i planistyczne zostaną określone w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw zdrowia, wydanym w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw środowiska i ministrem właściwym do spraw budownictwa, planowa i zagospodarowania przestrzennego oraz mieszkalnictwa (art. 47 ust. 3).¹⁷

W przepisie art. 48 ust. 1 przewidziany został zakaz sytuowania grobów, kolumbariów i katakumb przeznaczonych do składania zwłok, szczątków i prochów poza cmentarzami. Jedynymi – ustanowionymi w ustawie – wyjątkami od tej reguły powinno być chowanie do katakumb i kolumbariów w budynkach kultu religijnego i klasztorach, pod warunkiem uzyskania zgody inspektora sanitarnego (art. 48 ust. 2).

Przepis art. 49 określa warunki i sposób postępowania, gdy teren na którym był urządzony cmentarz ma być użyty na inny cel. Proponuje się utrzymanie obecnych rozwiązań art. 6 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych. Nowe przeznaczenie terenu nadal będzie musiało być zgodne z planem zagospodarowania przestrzennego. W myśl art. 49 ust. 1 na użycie terenu pocmentarnego na inny cel nadal możliwe po 40 latach od dnia ostatniego pochówku i będzie wymagana zgoda wójta (burmistrza, prezydenta miasta). Jeżeli teren pocmentarny stanowi, lub stanowił, własność kościoła lub związku wyznaniowego, konieczna będzie także zgoda właściwej władzy kościoła lub związku wyznaniowego (art. 49 ust. 4). W przypadku, gdy na danym terenie urządony był cmentarz wyznaniowy, nadto wymagana będzie opinia władzy kościoła lub związku wyznaniowego o sposobie oznaczenia

¹⁷ Zob. rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 25 sierpnia 1959 r. w sprawie określenia, jakie tereny pod względem sanitarnym są odpowiednie na cmentarze (Dz. U. z 1959 r. Nr 52 poz. 315) i rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 7 marca 2008 r. w sprawie wymagań, jakie muszą spełniać cmentarze, groby i inne miejsca pochówku zwłok i szczątków (Dz. U. z 2008 r. Nr 48 poz. 284).

i upamiętnienia cmentarza (art. 49 ust. 3). Z kolei, jeżeli na terenie pocmentarnym znajdują się zabytki, warunkiem wydania zgody przez wójta jest uzyskanie pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na ich przeniesienie w inne miejsce (art. 49 ust. 2). Koszt przeniesienia szczątków na inny cmentarz będzie nadal obciążał nabywca lub nowy użytkownik terenu pocmentarnego (art. 49 ust. 6).

W projektowanym przepisie art. 49 ust. 5 przewiduje się, że minister właściwy do spraw wyznań religijnych i mniejszości narodowych i etnicznych będzie mógł zwolnić z obowiązku uzyskania zgody władzy kościoła lub związku religijnego, jeżeli na terenie pocmentarnym ma być zrealizowana jedna z wymienionych enumeratywnie inwestycji celu publicznego, określonego w art. 6 pkt 1-5a, 9a i 9b ustawy z 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami¹⁸ (art. 49 ust. 5), tj. inwestycja realizowana w celu:

- wydzielenia gruntów pod drogi publiczne, drogi rowerowe i drogi wodne, budowa, utrzymywanie oraz wykonywanie robót budowlanych tych dróg, obiektów i urządzeń transportu publicznego, a także łączności publicznej i sygnalizacji; linie kolejowe oraz ich budowa i utrzymanie; lotniska, urządzenia i obiekty do obsługi ruchu lotniczego, w tym rejonów podejść, oraz budowa i eksploatacja tych lotnisk i urządzeń; porty i przystanie morskie oraz ich budowa, modernizacja i utrzymanie; infrastrukturę zapewniającą dostęp do portów lub przystani morskich oraz jej budowa, modernizacja i utrzymanie;
- budowy i utrzymywania ciągów drenażowych, przewodów i urządzeń służących do przesyłania lub dystrybucji płynów, pary, gazów i energii elektrycznej, a także innych obiektów i urządzeń niezbędnych do korzystania z tych przewodów i urządzeń; sieci transportowej dwutlenku węgla; publicznych urządzeń służących do zaopatrzenia ludności w wodę, gromadzenia, przesyłania, oczyszczania i odprowadzania ścieków oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów, w tym ich składowania; obiektów i urządzeń służących ochronie środowiska, zbiorników i innych urządzeń wodnych służących zaopatrzeniu w wodę, regulacji przepływów i ochronie przed powodzią, a także regulacja i utrzymywanie wód oraz urządzeń melioracji wodnych, będących własnością Skarbu Państwa lub jednostek samorządu terytorialnego
- opieki nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
- ochrony Pomników Zagłady w rozumieniu przepisów o ochronie terenów byłych

¹⁸ Dz. U. z 2020 r. poz. 65.

hitlerowskich obozów zagłady oraz miejsc i pomników upamiętniających ofiary terroru komunistycznego.

Przyjęcie enumeratywnego katalogu inwestycji celu publicznego, wobec których może być dokonane odstępstwo od wymogu zgody władzy kościoła lub związku wyznaniowego lepiej godzi interesy publiczne i pamięć o cmentarzu niż obecne rozwiązanie, które takiego katalogu nie przewiduje (art. 6 ust. 5 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych). Z jednej strony zamknięty katalog stanowi wyraźną wskazówkę, które interesy publiczne wymagają szczególnej ochrony, a drugiej strony – nadal wymagana będzie zgoda władzy kościelnej we wszystkich innych przypadkach.

Projektowany przepis art. 51 odpowiada regulacji art. 7 ust. 5 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych. W projekcie ustawy zakaz ponownego pochowania w grobach i niszach w katakumbach lub kolumbariach mających wartość pamiątek historycznych został wyodrębniony do oddzielnego artykułu, co pełniej oddaje ogólny charakter tej normy.

Projektowany art. 51 w nowy, bardziej przejrzysty sposób, reguluje kwestię ponownego użycia grobu do pochowania (por. art. 7 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych). Projektowany przepis art. 50 ust. 1 *expressis verbis* będzie dotyczył tylko grobów ziemnych. Grób ziemny nie będzie mógł być użyty do ponownego przed upływem 20 lat od dnia pochówku. Ograniczenie to nie będzie miało zastosowania do pochowania do grobu ziemnego wieloosobowego, grobu ziemnego w którym znajduje się tylko urna lub urny oraz chowania urn (art. 49 ust. 2). Tak jak obecnie, dozwolone będą umowy przedłużające o co najmniej 20 lat termin, przed upływem którego nie wolno użyć do ponownego pochowania grobu ziemnego przeznaczonego do pochowania jednej osoby zmarłej. Proponuje się, aby umowy mogły być zawarte w dowolnym czasie z każdym, kto uiszcza stosowną opłatę (art. 51 ust. 4). *Novum* projektowanej ustawy jest wyraźne dopuszczenie likwidacji grobu po upływie 20 lat od ostatniego pochowania, jeżeli żadna osoba nie uiszcza opłaty przewidzianej za pochowanie. (art. 51 ust. 4). W projekcie odchodzi się zatem od skutecznego przez 20 lat tzw. zastrzeżenia przeciw ponownemu pochowaniu wraz uiszczeniem opłaty na rzecz umów wyłączających możliwość ponownego pochowania (*vide* art. 51 ust. 4). W istniejących grobach murowanych i kolumbariach dopuszczalne będzie chowanie osób zmarłych także w ciągu 20 lat od dnia przyjęcia uchwały lub wydania decyzji o zamknięciu cmentarza. (art. 51 ust. 5, por. art. 7 ust. 6 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych).

Przepis art. 52 projektu dotyczy ewidencji i ksiąg cmentarnych. Prowadzenie ewidencji i ksiąg cmentarnych powinno pozostać obowiązkiem administracji cmentarza.

Szczegółowy sposób ich prowadzenia został pozostawiony do określenia w rozporządzeniu ministra do spraw wewnętrznych. Przewiduje się tym samym utrzymanie rozwiązania przyjętego w art. 20 ust. 2 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych.¹⁹

Rozdział 7 Przenoszenie i przewóz zwłok

Projektowane przepisy rozdziału 7 uzupełniają i uaktualniają obecnie obowiązujące zasady przenoszenia i przewozu zwłok i szczątków. Zmiany z jednej strony polegają na doprecyzowaniu niektórych obowiązujących zasad, a z drugiej – na uzupełnieniu regulacji o rozwiązania dostosowane do obecnych warunków technicznych i wymogów sanitarnych.

Przepis art. 53 ust. 1 ustanawia zasadę, że przenoszenie i przewóz zwłok musi odbywać się z zachowaniem bezpieczeństwa sanitarnego i odpowiednich warunków technicznych. Wyraźnie zakazany powinien być przewóz i przenoszenie zwłok w otwartych trumnach (art. 53 ust. 2). Nowym wymogiem, przewidzianym w art. 53 ust. 3, jest nakaz używania do przewozu pojazdów specjalnych, przez które należy rozumieć pojazdy przeznaczone konstrukcyjnie do przewozu zwłok lub szczątków (art. 2 pkt 15). Warunki techniczne, którym będą musiały odpowiadać pojazdy specjalne określi minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw transportu (art. 53 ust. 5). Ze względu na możliwość wystąpienia szczególnych okoliczności, powyższe rygory nie będą miały zastosowania do przewozu zwłok pojazdami Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej, Policji, Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Agencji Wywiadu, Straży Granicznej oraz Służby Więziennej (art. 53 ust. 4).

W projektowanej ustawie utrzymuje się wymóg uzyskania zezwolenia inspektora sanitarnego na przewóz zwłok i szczątków koleją i statkami w Polsce, a także przewóz zwłok przez granicę kraju (art. 54 ust. 1). Ze względów praktycznych należy zrezygnować z wymogu uzyskania zaświadczenia polskiego konsula (zob. 14 ust. 3 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych). W przypadku przewozu zwłok i szczątków poza Polskę, inspektor sanitarny uzależni wydanie pozwolenia na przewóz zwłok od przedłożenia dokumentów właściwego organu państwa docelowego, a jeżeli zwłoki zostały poddane balsamacji – także od przedstawienia certyfikacji balsamacji (art. 54 ust. 2). Z kolei sprowadzenie zwłok z zagranicy w celu ich pochowania wymagać będzie uzyskania pozwolenia starosty

¹⁹ Zob. obowiązujące 2 stycznia 2008 r. rozporządzenie Ministrów Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska oraz Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 20 października 1972 r. w sprawie urządzania cmentarzy, prowadzenia ksiąg cmentarnych oraz chowania zmarłych, Dz. U. z 1972 r. Nr 47 poz. 299.

wydanego w porozumieniu z inspektorem sanitarnym (art. 54 ust. 3). Również w tym przypadku proponuje się zrezygnować z obowiązku uzyskania zaświadczenia polskiego konsula (por. art. 14 ust., 4 pkt 2 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych). Konsul nie jest bowiem organem, którego możliwości skutecznego działania obejmują sprawy sanitarne. Obowiązek uzyskania zaświadczenia należy zatem uznać za zbędny. W myśl projektowanego art. 54 ust. 4 pozwolenia starosty i inspektora sanitarnego będą wydawane niezwłocznie tylko na wnioski uprawnionych do pochówku (art. 54 ust. 4). Sprowadzenie zwłok z zagranicy powinno być dopuszczalne tylko przy pomocy pojazdów specjalnych (art. 55 ust. 1). Proponuje się przy tym, aby dopuszczalne było przewożenie zwłok lub szczątków co najwyżej dwóch osób zmarłych w jednym pojeździe (art. 55 ust. 2). W przypadku zwłok sprowadzonych z zagranicy przewidziano wyjątek od zakazu otwierania trumien. Trumny ze zwłokami sprowadzonymi z zagranicy będą mogły zostać otwarte w domu pogrzebowym w celu przygotowania do pochówku lub spopielenia (art. 55 ust. 3). W art. 56 przewidziana została delegacja dla ministra właściwego do spraw zdrowia do określenia w rozporządzeniu sposobu i trybu wydawania pozwoleń wymaganych do przewozu zwłok.²⁰

Przepisy projektu ustawy dotyczące przewozu zwłok oczywiście nie będą miały zastosowania do archeologicznych prac wykopaliskowych, dotyczących grobów i cmentarzy położonych poza cmentarzami objętymi projektowaną ustawą (art. 57).

Rozdział 8 Ekshumacja zwłok

W rozdziale 7 (art. 58-60) zebrane zostały przepisy dotyczące ekshumacji i ponownego pochowania. W odniesieniu do ekshumacji i ponownego pochowania proponuje się utrzymanie w mocy obowiązujących rozwiązań ustawowych (art. 15, art. 15b i art. 19 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych). Te przepisy nie wymagają ingerencji prawodawcy. Jediną zmianą jest wprowadzenie „wniosku” o przeprowadzenie ekshumacji, w miejsce „prośby” osób uprawnionych do pochowania, co przewiduje obecny art. 15 ust. 1 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych.

Szczegółowe warunki ekshumacji określi minister właściwy do spraw zdrowia w rozporządzeniu wydanym na podstawie art. 38 ust. 4 projektu.²¹

²⁰ Zob. § 11 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi, Dz. U. z 2001 r. Nr. 153 poz. 1783 z późn. zm.

²¹ Zob. § 12 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 7 grudnia 2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i

Rozdział 9 Przedsiębiorcy pogrzebowi

Nowym rozwiązaniem projektowanej ustawy jest uregulowanie warunków wykonywania usług pogrzebowych. W obowiązującym stanie prawnym, usługi pogrzebowe nie podlegają szczególnej regulacji (są działalnością wolną). Taki stan sprawia, że w praktyce żaden organ nie sprawuje stałej kontroli na poprawnością i jasnością usług pogrzebowych. Kontrola inspekcji sanitarnej oraz Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów ma raczej charakter *ad hoc*. Ze względu na charakter usług pogrzebowych, ich jakość musi być zapewniona za pomocą systematycznego nadzoru organów i regulacji. Nie są to bowiem usługi z których korzysta się na tyle często, aby reakcja na ich złą jakość była efektywnym mechanizmem eliminacji podmiotów nierzetelnych. Oczywiście, nie bez znaczenia są również okoliczności w jakich te usługi są świadczone. Uregulowanie świadczenia usług pogrzebowych będzie również służyło ograniczeniu szarej strefy, w tym odprowadzaniu należytych podatków i składek oraz legalnemu zatrudnieniu.

Przepis art. 61 ust. 1 zawiera definicję usług pogrzebowych. Usługami pogrzebowymi są usługi związane z pochowaniem zwłok, szczątków lub prochów polegające na:

- przechowaniu, przygotowaniu do pochowania zwłok i szczątków
- transportu zwłok i szczątków,
- balsamacji lub spopieleniu zwłok i szczątków,
- przygotowaniu grobu lub innego miejsca pochowania,
- pochowaniu oraz ekshumacji zwłok i szczątków.

W art. 61 ust. 1 proponuje się, aby na wykonywanie usług pogrzebowych wymagane było zezwolenie wojewody. Wyposażenie wojewody w kompetencję do wydawania zezwoleń uzasadnione jest tym, że takie zezwolenia będą wydawane stosunkowo rzadko, a wymagane szkolenia dla pracowników przedsiębiorców pogrzebowych będzie prowadził wojewódzki inspektor sanitarny, czyli organ rządowej administracji zespolonej w województwie (art. 10 ust. 1 pkt 2 ustawy z 14 marca 1985 r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej²²). Kluczowym wymogiem świadczenia usług pogrzebowych będzie zatrudnienie przeszkolonych pracowników. Proponuje się, aby tylko przeszkoleni pracownicy przedsiębiorcy pogrzebowego mogli wykonywać czynności wymagające bezpośredniego kontaktu ze

szczątkami ludzkimi, Dz. U. z 2001 r. Nr. 153 poz. 1783 z późn. zm.

²² Dz. U. z 2019 r. poz. 59.

zwłokami lub szczątkami, tj. przejęcia zwłok lub szczątków od koronera, innej osoby stwierdzającej zgon, zakładu medycyny sądowej lub z prosektorium; przyjęcia zwłok, szczątków lub prochów do domu pogrzebowego; przewozu pojazdem specjalnym do przewozu zwłok; przygotowania zwłok i szczątek do pochowania; balsamacji; spopielenia; pochowania oraz ekshumacji, a także przygotowania grobu lub innego miejsca pochówku (art. 62 ust. 1). Pozytywny wynik sprawdzenia wiedzy i umiejętności będzie potwierdzało zaświadczenie wojewódzkiego inspektora sanitarnego. Wojewódzki inspektor będzie także organizował szkolenia (art. 62 ust. 2). Program szkolenia powinien być jednolity w całym kraju. Dlatego będzie opracowywany przez Generalnego Inspektora Sanitarnego (art. 62 ust. 3). Szkolenie i sprawdzenie wiedzy i umiejętności będzie odpłatne, przy czym opłata nie będzie mogła przekroczyć $\frac{1}{4}$ przeciętnego wynagrodzenia (art. 62 ust. 4).

Zezwolenie na wykonywanie usług pogrzebowych będzie wydawane przedsiębiorcy, który spełni następujące wymagania:

- posiada dom pogrzebowy;
- posiada co najmniej dwa pojazdy specjalne (w celu umożliwienia zastępstwa);
- zatrudnia w pełnym wymiarze czasu, na podstawie umowy o pracę, nie mniej niż czterech osób, które posiadają zaświadczenie o ukończeniu z pozytywnym wynikiem szkolenie;
- posiada pozytywną opinię inspektora sanitarnego o budynku lub budynkach, w których mają być świadczone usługi pogrzebowe oraz ich wyposażeniu;
- nie figuruje w Rejestrze Należności Publicznoprawnych;
- nie został skazany za przestępstwo popełnione umyślnie.

Wymogi określone w projektowanym art. 63 ust. 1 dotyczą zatem zaplecza technicznego przedsiębiorcy (dom pogrzebowy, dwa pojazdy specjalne, opinia inspektora sanitarnego o budynkach), fachowości personelu (przeszkolenie pracowników) oraz reputacji (brak skazań za przestępstwa umyślne, zatrudnienie na podstawie umowy o pracę). Bardzo ważnym wymogiem jest to, aby dom pogrzebowy, czyli budynek służący do przechowywania zwłok lub szczątków, przygotowania ich do pochowania, odbywania ceremonii i ich obsługi administracyjnej, nie był zlokalizowany na terenie zakładu leczniczego, kościoła lub związku wyznaniowego (art. 63 ust. 2). To uregulowanie ma dwojakie znaczenie. Z jednej strony wyraźnie oddziela działalność pogrzebową od procesu leczenia, co uzasadnione jest poszanowaniem osób chorych i ich bliskich. Z drugiej strony służy równej konkurencji przedsiębiorców ponieważ uwalnia bliskich osoby zmarłej od presji lub sugestii wyboru oferty usług pogrzebowych ze względu na zlokalizowanie przedsiębiorstwa pogrzebowego.

Podobne uzasadnienie ma zakaz prowadzenia działalności pogrzebowej przez podmioty komunalne i podmioty lecznicze (art. 63 ust. 3). Podobne znaczenie będzie miał zakaz zatrudniania przez podmioty lecznicze w prosektoriami osób, które nie są ich pracownikami i powierzania prowadzenia prosektorium innym podmiotom (art. 73 pkt 2 lit. b; projektowany art. 28a ust. 6a ustawy o działalności leczniczej).

Przepis art. 64 ust. 1 przewiduje typową treść wniosku o wydanie zezwolenia. Na uwagę zasługują wymogi podania we wniosku danych umów o pracę zawartych z pracownikami i zaświadczeń o pomyślnym ukończeniu przez nich szkoleń. Szczególnym wymogiem jest konieczność uzyskania pozytywnej opinii powiatowego inspektora sanitarnego o budynkach przedsiębiorstwa pogrzebowego, zanim zostanie złożony wniosek o zezwolenie na wykonywanie usług pogrzebowych. Dodatkową gwarancją należytego wykonywania usług pogrzebowych jest ograniczenie czasu ważności pierwszego zezwolenia do trzech lat, a kolejnych na lat sześć (art. 64 ust. 2). Z tego samego powodu nie przewiduje się udzielania zezwolenia z zastosowaniem mediacji (art. 64 ust. 4). Wniosek będzie obowiązkowo składany na urzędowym formularzu, co powinno przyspieszyć jego rozpatrywanie przez wojewodę i ułatwi przeprowadzenie procedury w formie elektronicznej (art. 64 ust. 5). Kluczowe znaczenie dla zapewnienia wiarygodności przedsiębiorców pogrzebowych i reputacji branży będzie miała kontrola *ex ante*, czyli przeprowadzana przed wydaniem zezwolenia (art. 65 ust. 1), a także obowiązkowa kontrola okresowa, która nie wykluczy jednak kontroli doraźnych na zasadach ogólnych (art. 65 ust. 2). Do kontroli przeprowadzanych przez powiatowego inspektora sanitarnego na podstawie projektowanej ustawy nie będą miały zastosowania obowiązki zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli (art. 66 ust. 3 i art. 76; art. 48 ustawy - Prawa przedsiębiorców²³).

Nie zawsze jednak naruszenie wymogów uzyskania zezwolenia powinno od razu skutkować jego cofnięciem. Dlatego w art. 67 przewiduje się procedurę wezwania do usunięcia naruszeń wraz z jednoczesnym zawieszeniem ważności zezwolenia *ex lege* (art. 67 ust. 4). Przywrócenie ważności zezwolenia będzie poprzedzane obowiązkową kontrolą przedsiębiorcy (art. 67 ust. 3). Dopiero trwałe uchybienia będą skutkowały sankcyjnym cofnięciem zezwolenia (art. 67 ust. 5). W celu zabezpieczenia interesów przedsiębiorców, jeżeli powiatowy inspektor nie wyda protokołu kontroli sprawdzającej spełnienie wymagań określonych w wezwaniu do usunięcia uchybień, przewiduje się ułatwienie dochodzenia

²³ Dz. U. z 2019 r. poz. 1292, 1495.

odszkodowania za utracone dochody przez wskazanie wysokości szkody bez konieczności dowodzenia jej wysokości (art. 67 ust. 6 i 7).

Przepis art. 68 przewiduje publikowanie przez wojewodę wykazu przedsiębiorców pogrzebowych, którzy posiadają ważne zezwolenie na wykonywanie usług pogrzebowych. Proponuje się, aby od wniosku była pobierana opłata w wysokości 5000 zł. (art. 79 zmieniający ustawę o opłacie skarbowej²⁴). Wobec wielkości wymaganych inwestycji w przedsiębiorstwo pogrzebowe, taka opłata nie jest wygórowana.

Rozdział 9 Przepisy karne

Projektowany przepis art. 70 stanowi przeniesienie obowiązującego art. 18 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych. Za naruszenie ustawy przewiduje się utrzymanie sankcji grzywny w wysokości do 5000 zł (zob. art. 24 § 1 Kodeksu wykroczeń²⁵).

W związku z uregulowaniem działalności pogrzebowej, proponuje się dodać przepis art. 71, który przewiduje sankcję grzywny w wysokości 100 000 zł. za wykonywanie usług pogrzebowych bez zezwolenia lub w okresie zawieszenia zezwolenia. Postępowania prowadzone na podstawie obu przepisów powinny być prowadzone w trybie przepisów o postępowaniach w sprawach o wykroczenia.

Rozdział 10 Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy przejściowe i przepis końcowy

W art. 72 dodaje się opłatę skarbową od zezwolenia na wykonywania usług pogrzebowych w wysokości 5000 zł. Ten przepis uzupełnia zatem przepisy rozdziału 9.

Przepis art. 73 obejmuje zmiany w ustawie o działalności leczniczej w zakresie przepisów regulujących kartę urodzenia i kartę martwego urodzenia. Podmiot leczniczy wykonujący działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne obowiązany będzie sporządzić kartę urodzenia i kartę martwego urodzenia (projektowane art. 27b ust. 1 i art. 27c ust. 1). Zgodnie z art. 27d ust. 1 karta urodzenia podlega przekazaniu kierownikowi urzędu stanu cywilnego drogą elektroniczną w terminie 3 dni od dnia sporządzania, a karta martwego urodzenia – w terminie jednego dnia.

²⁴ Dz. U. z 2019 r. poz. 1000, z późn. zm.

²⁵ Dz. U. z 2019 r. poz. 1292 i 1495

Podmiot leczniczy wykonujący działalność leczniczą w rodzaju stacjonarne i całodobowe świadczenia zdrowotne będzie upoważniony pozyskiwać i przetwarzać niektóre informacje²⁶ z kart urodzenia i kart martwego urodzenia (projektowany art. 27e ust. 1 ustawy o działalności leczniczej). Ten podmiot będzie również obowiązany przekazywać służbom statystyki publicznej (projektowane art. 27e ust. 2 ustawy o działalności leczniczej). Natomiast wszystkie dane z kart urodzenia i urodzenia martwego będą przekazywane do systemu rejestracji zgonów, który będzie ustanowiony na podstawie art. 30 ust. 1 projektowanej ustawy. Projektowany przepis art. 28 ust. 1 pkt 2 lit. c ustawy o działalności leczniczej podmiot leczniczy do sporządzenia karty zgonu.

W projektowanym art. 28 ust. 6a ustawy o działalności leczniczej proponuje się ustanowić zakaz zlecenia osobom i podmiotom zewnętrznym przechowywania lub wykonywania innych czynności dotyczących zwłok pacjenta. W obecnym stanie prawnym możliwość zlecenia takich czynności podmiotom zewnętrznym rodzi niekiedy sytuacje, w których te czynności podmioty prowadzące działalności pogrzebową wykonują na terenie zakładu leczniczego. W rezultacie zakłócona jest konkurencja, a bliscy zmarłego poddawani są presji korzystania z oferty tych podmiotów. Tak bliskie relacje podmiotu leczniczego i przedsiębiorstw pogrzebowych rodzą również obiektywne natury etycznej. Podobne względy kierowały ustawodawcą, gdy przyjmował zakaz wykonywania w miejscu udzielania świadczeń zdrowotnych usług pogrzebowych i ich reklamy (art. 13 pkt 1 ustawy o działalności leczniczej).

Zmiany w ustawie – Prawo o aktach stanu cywilnego mają na celu przede wszystkim dostosowanie tej ustawy do projektowanej ustawy o dokumentowaniu zgonów, chowaniu zmarłych i cmentarzach. W związku z tym proponuje się uchylić przepisy art. 53 ust. 2 i 3, które dotyczą przekazywania przez podmiot leczniczy informacji statystycznych o urodzonym dziecku, art. 54, który dotyczy karty urodzenia i martwego urodzenia oraz ich przekazywania kierownikowi urzędu stanu cywilnego oraz art. 144, który zawiera regulacje epizodyczne dotyczące karty urodzenia. Te ostatnie przepisy zostaną zastąpione przepisami projektu. W przepisie art. 93 dostosowuje się terminologię ustawy o działalności leczniczej do aktualnej terminologii projektu.

²⁶ Tj. numer PESEL matki lub ojca dziecka, jeżeli został nadany; informacje o stanie zdrowia dziecka: długość, ciężar ciała, punkty w skali Apgar; informacje o ciąży i porodzie; informację o liczbie dzieci urodzonych, w tym żywo urodzonych oraz śmierci.

W odniesieniu do zmian w ustawie – Prawo przedsiębiorców, zob. uzasadnienie do rozdziału 9 projektu (s. 22).

Kolejne przepisy projektu zawierają rozwiązania przejściowe. Zgodnie z projektowanym art. 79 ustawy, do dnia 30 czerwca 2021 r. koronerem będzie mógł być lekarz, który nie spełnia warunku w zakresie obowiązku odbycia szkolenia w zakładzie medycyny sądowej uczelni medycznej. Z kolei art. 78 upoważni wojewodę do powierzeniu obowiązku kodowania przyczyny zgonu osobie, która nie spełnia określonych ustawą warunków, jeżeli obowiązek taki będzie wykonywała w dniu wejścia w życie ustawy.

W myśl art. 32 ust. 1 projektu ustawy do dnia 1 stycznia 2023 r. dane z części karty zgonu przeznaczonej dla potrzeb statystyki publicznej będą mogły być przetwarzane przez kierownika urzędu stanu cywilnego i przesyłane służbom statystyki publicznej. W ust. 2 przewidziano, że karty urodzenia, karty martwego urodzenia i karty zgonu sporządzone przed dniem wejścia w życie ustawy nadal będą stanowiły podstawę wpisów do aktów stanu cywilnego sporządzanych po tym dniu, a w ust. 3, że zachowują ważność dokumenty wydane na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem wejścia w życie ustawy, które są przeznaczone dla administracji cmentarza w celu pochowania zwłok.

Do 1 stycznia 2023 r. karta urodzenia i karta martwego urodzenia będą mogły być przekazywane kierownikowi urzędu stanu cywilnego w innej formie niż w forma dokumentu elektronicznego (art. 80 ust. 1). Wzór karty urodzenia oraz wzór karty martwego urodzenia określi w rozporządzeniu minister właściwy do spraw zdrowia w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw informatyzacji.

Z uwagi na przepisy ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych²⁷ w projektowanym przepisie art. 82 wprowadzono regułę wydatkową obejmującą mechanizm korygujący odnoszący się do ograniczenia wydatków z budżetu państwa na realizację zadań wynikających z projektowanej ustawy, gdy poniesione wydatki, w związku z jej stosowaniem, przekroczą plan w danym roku.

Na mocy projektowanego art. 83 uchylona zostanie ustawa z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych.

Przepis art. 84 projektu przewiduje, że projektowana ustawa wejdzie w życie z dniem 1 stycznia 2021 r., z nielicznymi wyjątkami w zakresie:

- 1) art. 5 i 7, które wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia

²⁷ Dz. U. z 2019 poz. 869 z późn. zm.

- 2) przepisów Rozdziału 8 „Ekshumacja”, oraz art. 73 w zakresie art. 27d i art. 27e ust. 3 ustawy o działalności leczniczej, które mają wejść w życie z dniem 1 stycznia 2023 r..

Inne informacje

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu zgodnie z § 27 ust. 4 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów.²⁸

Projekt ustawy podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych, określonej w przepisach rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych.²⁹

Projekt podlega procedurze notyfikacji aktów prawnych, określonej w przepisach dyrektywy 2006/123/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2006 r. dotyczącej usług na rynku wewnętrznym.³⁰

Projekt ustawy zostanie udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z § 52 ust. 1 uchwały nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. – Regulamin pracy Rady Ministrów oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Ministerstwa Zdrowia, zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa³¹.

Rozwiązania zaproponowane w projekcie ustawy nie stwarzają zagrożeń korupcyjnych.

²⁸ M.P. z 2016 r. poz. 1006, z późn. zm.

²⁹ Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597

³⁰ Dz.U. L 376 z 27.12.2006, str. 36

³¹ Dz. U. z 2017 r. poz. 248

<p>Nazwa projektu</p> <p>Projekt ustawy o dokumentowaniu zgonu, chowaniu zmarłych i cmentarzach</p> <p>Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu</p> <p>.....</p> <p>Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu</p> <p>.....</p>	<p>Data sporządzenia</p> <p>3 marca 2020 r.</p> <p>Źródło:</p> <p>.....</p> <p>Nr w wykazie prac</p> <p>.....</p>
---	--

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Kwestie związane z organizacją pogrzebów i pochówkiem zmarłych są regulowane przez ustawę z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych oraz przepisy niektórych innych ustaw. Obecnie obowiązujące regulacje należy uznać za przestarzałe i nie przystające do współczesnych realiów funkcjonowania branży pogrzebowej.

Obowiązujące przepisy nie regulują działalności gospodarczej polegającej na świadczeniu usług pogrzebowych i pokrewnych. Do rozpoczęcia wykonywania tej działalności wystarczy dokonanie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej ze wskazaniem kodu PKD 96.03.Z. Żadne przepisy nie określają kompleksowo wymogów, którym powinny odpowiadać podmioty świadczące usługi pogrzebowe. Przepisy prawa poprzestają jedynie na ogólnych normach nakazujących traktowanie zwłok z godnością i poszanowaniem zmarłych. Oznacza to, że konstrukcja obowiązujących regulacji nie gwarantuje świadczenia usług pogrzebowych przy zachowaniu minimalnych standardów profesjonalizmu, pomimo tego, iż dotyczą one wrażliwej społecznie materii, a skutki niewłaściwego wykonania usługi często są nieodwracalne. Stwarza to również pole do działania dla nieuczciwej konkurencji, która działając bezkarnie zaniża rynkowy standard usług.

Przykładami nieprawidłowości, do których powstawania przyczyniają się istniejące luki regulacyjne, są w szczególności: przechowywanie zwłok w niewłaściwych warunkach (np. niechłodzonych pomieszczeniach), uchybienia w zakresie stosowania zasad bezpieczeństwa i poszanowania godności osób zmarłych w trakcie transportu zwłok, nieprofesjonalne przygotowanie zwłok do pochówku, niestosowanie procedur identyfikacji osób zmarłych, a także brak przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego.

Kwestia transportu zwłok nie została należycie określona w polskim porządku prawnym. Dotychczas nie powstały regulacje określające w jaki sposób i w jakim czasie powinny być przewożone zwłoki, a także kto odpowiada za ich stan w trakcie przewozu. Brak ustawowo określonych warunków jakie należy spełnić, aby przeprowadzać prace ekshumacyjne bądź prace przy balsamacji zwłok nie pozwala na zadbanie o właściwą jakość wykonywanych usług. Trudności przysparza również dochodzenie praw czy odszkodowań za niewykonane, czy wadliwie zrealizowane usługi pogrzebowe.

Nieuregulowana w polskim prawie pozostaje kremacja (spopielenie) zwłok. Według stanu na koniec 2019 r. funkcjonowały w Polsce 62 krematoria, jednak brakuje danych dotyczących liczby przeprowadzanych kremacji. Nieuregulowana jest kwestia procedur przeprowadzania kremacji oraz standardów, jakie muszą zostać spełnione przy jej wykonywaniu. Obecnie w polskim porządku prawnym nie jest zabronione spopielenie zwłok w trumnach kartonowych. Procedura ta została w wielu innych państwach zabroniona głównie ze względu na bezpieczeństwo i higienę, a także ochronę środowiska. W przeciwieństwie do trumien wykonanych z litego, nielakierowanego drewna, trumny kartonowe, aby zachować wodoszczelność, poddawane są chemicznej impregnacji. Środki impregnacyjne pod wpływem spalania są przekształcane w szkodliwe dla środowiska naturalnego substancje.

W obszarze usług pogrzebowych funkcjonuje ponadto bardzo znaczna szara strefa. Jak wynika z raportu Federacji Przedsiębiorców Polskich oraz Centrum Analiz Legislacyjnych i Polityki Ekonomicznej „Branża pogrzebowa w Polsce. Diagnoza i wyzwania” wartość usług pogrzebowych oraz powiązanych z nimi usług wykonywanych w szarej strefie, w warunkach 2019 r., szacowana jest na ok. 1,4 mld zł. Ponadto szacowana wartość funduszu wynagrodzeń w szarej strefie przekracza 2 mld zł. Funkcjonowanie szarej strefy w tym obszarze działalności przekłada się na ubytek dochodów sektora finansów publicznych w wielkości ok. 950 mln zł rocznie.

Zgodnie z obowiązującymi regulacjami zgon stwierdza lekarz leczący chorego w ostatniej chorobie. Nie zawsze jednak jest możliwe łatwe wskazanie takiego lekarza przez rodzinę zmarłej osoby, a tym bardziej inną osobę, która zgłasza zgon. Lekarze rodzinni często niechętnie zajmują się stwierdzaniem zgonów oraz przygotowaniem stosownej dokumentacji,

gdyż nie stanowi to świadczenia medycznego, a w związku z tym nie jest finansowane przez Narodowy Fundusz Zdrowia. Podobnie jest w przypadku lekarzy ratownictwa medycznego – a ponadto wśród znacznej części zespołów ratownictwa medycznego nie ma lekarza. Trudności ze znalezieniem osoby upoważnionej oraz gotowej do stwierdzenia zgonu prowadzą do sytuacji, w której przez wiele godzin zmarli są pozostawieni w oczekiwaniu na stwierdzenie zgonu, stanowiące podstawę do rozpoczęcia dalszych czynności. Szczególnie trudne sytuacje mogą występować wtedy, gdy stwierdzenie zgonu jest konieczne w godzinach wieczornych, nocnych lub w dni wolne od pracy.

W obowiązujących przepisach brakuje wyraźnych i jednoznacznych regulacji zapewniających dostęp do informacji o usługodawcach. Także procedury uzyskiwania niezbędnych dokumentów stawiają uprawnionych do pochówku w sytuacji petenta, któremu nie umożliwia się odpowiedniego dostępu do wysokiej jakości usług pogrzebowych. Liczba kontaktów z przedstawicielami władzy po śmierci bliskiej osoby często stanowi dodatkową traumę dla rodziny i utrudnia przeżywanie okresu żałoby.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Projektowana ustawa o dokumentowaniu zgonu, chowaniu zmarłych i cmentarzach zastępuje dotychczas obowiązującą ustawę z dnia 31 stycznia 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych, kompleksowo regulując procedury związane z dokumentowaniem zgonów oraz wykonywaniem usług pogrzebowych.

Uregulowanie instytucji koronera

Projektowana ustawa reguluje warunki nabywania, wykonywania i utraty prawa do wykonywania czynności koronera. Projektowane rozwiązania będą zapewniały należyłą fachowość i wiarygodność lekarzy podejmujących się pracy koronerów. W myśl projektowanego art. 4 koronerem będzie lekarz, z którym wojewoda zawarł umowę o wykonywanie czynności: stwierdzania zgonu, potwierdzania stwierdzania zgonu i innych czynności określonych w ustawie, np. wypełnienia protokołu zgonu i karty zgonu. Koronerem będzie mógł zostać lekarz, który ma prawo wykonywania zawodu w Polsce i posiada specjalizację z zakresu specjalizację w dziedzinie medycyny sądowej, patomorfologii, anestezjologii i intensywnej terapii, medycyny ratunkowej, lub co najmniej 3 letni staż pracy w zawodzie lekarza oraz odbył szkolenie w zakładzie medycyny sądowej uczelni medycznej.

Dokumentowanie i stwierdzenie zgonu

Projektowana regulacja określa czynności, które przeprowadza uprawniona osoba w celu stwierdzenia zgonu. Jako uprawnione osoby wskazuje się: koronera; lekarza sprawującego opiekę medyczną w podmiocie wykonującym działalność leczniczą, w którym zgon osoby ma być stwierdzony; lekarza sprawującego opiekę medyczną w podmiocie innym niż podmiot leczniczy, w którym zgon osoby ma być stwierdzony; kierownika zespołu ratownictwa medycznego w przypadku stwierdzenia znamion śmierci u osoby ratowanej po odstępieniu od medycznych czynności ratunkowych lub wobec której miały być podjęte medyczne czynności ratunkowe. Projektowana ustawa określa ponadto procedury potwierdzania przez koronera zgonu stwierdzonego przez lekarza w określonych przypadkach, a także zasady podejmowania postępowania przez koronera w miejscu ujawnienia zwłok. Określony został sposób dokumentowania zgonu w protokole zgonu. Projekt definiuje również przypadki, w których przez koronera lub inną osobę stwierdzającą zgon powiadamiana jest prokuratura, Policja lub inspektor sanitarny. Regulacja obejmuje również zagadnienia związane ze sporządzaniem karty zgonu. Koroner, inna osoba, która stwierdziła zgon, zakład medycyny sądowej uczelni medycznej albo szpital mający prosektorium sporządza kartę zgonu w formie dokumentu elektronicznego i przedkłada ją kierownikowi urzędu stanu cywilnego. Projektowane przepisy obejmują również zasady przeprowadzania badań pośmiertnych.

Rejestracja zgonów

Przepisy rozdziału 4 projektu zostały wiernie zapożyczone z projektu ustawy o stwierdzaniu, dokumentowaniu i rejestracji zgonów z 21 listopada 2019 r. W art. 30 i art. 31 przewidziano zasady rejestracji danych objętych kartą zgonu oraz kartą martwego urodzenia w systemie Elektronicznej Platformy Gromadzenia, Analizy i Udostępniania Zasobów Cyfrowych o Zdarzeniach Medycznych, o której mowa w art. 7 ustawy z 28 kwietnia 2011 r. o systemie informacji w ochronie zdrowia. W projektowanym art. 30 ust. 2 uwzględniono kodowanie przyczyn zgonu i obowiązki tzw. koderów.

Pochówek, balsamacja i kremacja

Projektowane przepisy utrzymują zasadę, że zwłoki mogą być chowane w grobach. W stosunku do obecnego stanu prawnego doprecyzowuje się, że prochy mogą być pochowane także w kolumbariach lub grobach urnowych. Proponuje się ustanowić *expressis verbis* zakaz chowania zwłok poza cmentarzami, z wyjątkiem wyraźnie uregulowanych sytuacji: zatopienia w morzu i pochowania w budynku kultu religijnego. *Novum* projektu jest nakaz usunięcia z trumny metalowego wkładu (art. 32 ust. 3). Ten przepis jest podyktowany względami praktycznymi. Wkłady metalowe służą do przewozu zwłok na dalekie

odległości, zwykle z zagranicy. Przed pochowaniem powinny być jednak usunięte, ponieważ to ułatwia późniejsze gospodarowanie miejscami pochówku. W projekcie doprecyzowano ponadto unormowanie uprawnień do pochowania osoby zmarłej. Analogicznie do obecnego stanu prawnego uregulowano kwestię przekazywania zwłok uczelni lub federacji podmiotów systemu szkolnictwa wyższego i nauki prowadzącej działalność naukową w zakresie nauk medycznych.

Jedną z istotniejszych, w stosunku do obecnego stanu prawnego, zaprojektowanych zmian jest uregulowanie warunków formalnych przyjęcia zwłok do pochowania na cmentarzu. W obecnym stanie prawnym, warunkiem przyjęcia zwłok do pochowania jest przedstawienie administracji cmentarza części karty zgonu wydanej przez sporządzającego kartę, a w przypadku podejrzenia, że przyczyną zgonu było przestępstwo – także zezwolenie prokuratora. Zezwolenie prokuratora będzie wymagane, gdy będzie zachodziło podejrzenie, że przyczyną zgonu było samobójstwo. Przyjęcie zwłok do pochowania ma być uzależnione od przedstawienia administracji cmentarza odpisu aktu zgonu albo odpisu aktu urodzenia z adnotacją o martwym urodzeniu. Spełnienie warunków formalnych przyjęcia zwłok na cmentarz nie będzie więc tak ściśle związane z usługami przechowania i przygotowania zwłok do pochówku. Dzięki takiemu rozwiązaniu zmniejszy się ryzyko wystąpienia sytuacji, w których bliskim zmarłej osoby sugeruje się uzależnienie wydania karty zgonu od skorzystania z usług określonego podmiotu świadczącego usługi pogrzebowe. Warunkiem przyjęcia do pochowania zwłok sprowadzonych z zagranicy pozostanie pozwolenie starosty.

W celu zapobieżenia zbyt pocięzemu pochówkowi lub spopieleniu, i przez to utrudnieniu ujawnienia okoliczności śmierci, proponuje się utrzymać zakaz chowania lub spopielenia zwłok przed upływem 24 godzin od chwili zgonu. *Novum* projektu jest obowiązek przeniesienia zwłok do chłodni w możliwie krótkim czasie po upływie 2 godzin od chwili stwierdzenia zgonu. Szczegółowe wymagania dotyczące przechowywania i pochowania zwłok określi minister właściwy do spraw zdrowia w rozporządzeniu. W przypadku śmierci na choroby zakaźne wymienione w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw zdrowia, utrzymany zostanie nakaz natychmiastowego usunięcia zwłok z mieszkania i pochowania na najbliższym cmentarzu w ciągu 24 godzin od chwili zgonu. To obowiązujące rozwiązanie proponuje się uzupełnić *expressis verbis* o możliwość spopielenia zwłok.

Całkowicie nową regulacją jest przepis art. 41 dotyczący balsamacji zwłok. W myśl projektowanej definicji, balsamacja to utrwalanie zwłok w celu powstrzymania lub spowolnienia ich rozkładu. Balsamacja jest praktykowana zwłaszcza, gdy zwłoki mają być przewiezione na dalsze odległości. Balsamacja będzie mogła być przeprowadzana tylko w domu pogrzebowym przez przedsiębiorcę pogrzebowego. Potwierdzeniem balsamacji będzie certyfikat wydawany przez tego przedsiębiorcę, wydawany według wzoru określonego w rozporządzeniu ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Również całkowicie nowym uregulowaniem jest przepis art. 42 dotyczący spopielenia zwłok i szczątków. Będzie ono mogło odbywać się tylko w krematoriach, czyli w budynkach lub jego częściach wyposażonych w urządzenia służące wyłącznie do spopielenia zwłok lub szczątków. Szczątki w celu spopielenia będą mogły być umieszczane wyłącznie w drewnianej trumnie. To uregulowanie ma na celu wyeliminowanie praktyki spopielenia w np. w trumnach z tektury, która jest często wzmocniana szkodliwymi dla środowiska środkami chemicznymi. Przed spopieleniem osoba lub podmiot uprawniony do pochówku potwierdza tożsamość osoby zmarłej, a jej imię, nazwisko oraz daty urodzenia i śmierci umieszcza się na tabliczce trwale przymocowanej do urny. Szczegółowe wymagania dotyczące certyfikatu spopielenia pozostawiono do określania w rozporządzeniu przez ministra właściwego do spraw wewnętrznych.

Cmentarze

Projektowane przepisy porządkują ramy prawne dokonywania pochówku zwłok. Projektowane regulacje w dużej mierze powtarzają utrwalone, tradycyjne rozwiązania ustawy z 1959 r. a w niektóre nawet pochodzące z czasów wcześniejszych. Projektowana ustawa utrzymuje podział cmentarzy na komunalne i wyznaniowe. Utrzymuje się również zasadę, że cmentarz komunalny powinien być założony w każdej gminie, a tylko wyjątkowo dla kilku sąsiadujących gmin. Utrzymanie i zarządzanie cmentarzami nadal będzie należało do organów wykonawczych gmin, tj. wójtów, burmistrzów lub prezydentów miast. Zakładanie, utrzymanie, zarządzanie i rozszerzanie cmentarzy komunalnych powinno pozostać zadaniem własnym gmin. Analogicznie do obecnych przepisów proponuje się uregulować zakładanie, utrzymanie i zamykanie cmentarzy wyznaniowych. Tak jak w przypadku cmentarzy komunalnych, także założenie i rozszerzenie tych cmentarzy będzie wymagało opinii inspektora sanitarnego, a zamknięcie – jego zgody. Bez zmian powinien pozostać wymóg sytuowania cmentarzy na terenach przeznaczonych na ten cel w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego, przy czym powinien to być teren odpowiedni pod względem sanitarnym.

Przenoszenie i przewóz zwłok

Projektowane przepisy rozdziału 7 uzupełniają i uaktualniają obecnie obowiązujące zasady przenoszenia i przewozu zwłok i szczątków. Zmiany z jednej strony polegają na doprecyzowaniu niektórych obowiązujących zasad, a z drugiej – na uzupełnieniu regulacji o rozwiązania dostosowane do obecnych warunków technicznych i wymogów sanitarnych.

Przenoszenie i przewóz zwłok musi odbywać się z zachowaniem bezpieczeństwa sanitarnego i odpowiednich warunków technicznych. Wyraźnie zakazany powinien być przewóz i przenoszenie zwłok w otwartych trumnach. Nowym wymogiem jest nakaz używania do przewozu pojazdów specjalnych, przez które należy rozumieć pojazdy przeznaczone konstrukcyjnie do przewozu zwłok lub szczątków.

W projektowanej ustawie utrzymuje się wymóg uzyskania zezwolenia inspektora sanitarnego na przewóz zwłok i szczątków koleją i statkami w Polsce, a także przewóz zwłok przez granicę kraju. Ze względów praktycznych należy zrezygnować z wymogu uzyskania zaświadczenia polskiego konsula. W przypadku przewozu zwłok i szczątków poza Polskę, inspektor sanitarny uzależni wydanie pozwolenia na przewóz zwłok od przedłożenia dokumentów właściwego organu państwa docelowego, a jeżeli zwłoki zostały poddane balsamacji – także od przedstawienia certyfikacji balsamacji. Z kolei sprowadzenie zwłok z zagranicy w celu ich pochowania wymagać będzie uzyskania pozwolenia starosty wydanego w porozumieniu z inspektorem sanitarnym. Również w tym przypadku proponuje się zrezygnować z obowiązku uzyskania zaświadczenia polskiego konsula. Konsul nie jest bowiem organem, którego możliwości skutecznego działania obejmują sprawy sanitarne. Sprowadzenie zwłok z zagranicy powinno być dopuszczalne tylko przy pomocy pojazdów specjalnych. Proponuje się przy tym, aby dopuszczalne było przewożenie zwłok lub szczątków co najwyżej dwóch osób zmarłych w jednym pojeździe.

Ekshumacja zwłok

W rozdziale 7 (art. 58-60) zebrane zostały przepisy dotyczące ekshumacji i ponownego pochowania. W odniesieniu do ekshumacji i ponownego pochowania proponuje się utrzymanie w mocy obowiązujących rozwiązań ustawowych. Te przepisy nie wymagają ingerencji prawodawcy. Jediną zmianą jest wprowadzenie „wniosku” o przeprowadzenie ekshumacji, w miejsce „prośby” osób uprawnionych do pochowania, co przewiduje obecny art. 15 ust. 1 ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych.

Przedsiębiorcy pogrzebowi

Nowym rozwiązaniem projektowanej ustawy jest uregulowanie warunków wykonywania usług pogrzebowych.

Projektowana regulacja definiuje usługi pogrzebowe jako usługi związane z pochowaniem zwłok, szczątków lub prochów polegające na ich przechowaniu, przygotowaniu do pochowania, transportu, balsamacji, spopieleniu, pochowaniu oraz ekshumacji zwłok i szczątków, a także przygotowaniu grobu lub innego miejsca pochowania. Na wykonywanie usług pogrzebowych jest wymagane uzyskanie zezwolenia wojewody, wydawanego w drodze decyzji administracyjnej. Wyposażenie wojewody w kompetencję do wydawania zezwoleń uzasadnione jest tym, że takie zezwolenia będą wydawane stosunkowo rzadko, a wymagane szkolenia dla pracowników przedsiębiorców pogrzebowych będzie prowadził wojewódzki inspektor sanitarny, czyli organ rządowej administracji zespolonej w województwie.

Kluczowym wymogiem świadczenia usług pogrzebowych będzie zatrudnienie przeszkolonych pracowników. Proponuje się, aby tylko przeszkoleni pracownicy przedsiębiorcy pogrzebowego mogli wykonywać czynności wymagające bezpośredniego kontaktu ze zwłokami lub szczątkami, tj. przejęcia zwłok lub szczątków od koronera, innej osoby stwierdzającej zgon, zakładu medycyny sądowej lub z prosektorium; przyjęcia zwłok, szczątków lub prochów do domu pogrzebowego; przewozu pojazdem specjalnym do przewozu zwłok; przygotowania zwłok i szczątków do pochowania; balsamacji; spopielenia; pochowania oraz ekshumacji, a także przygotowania grobu lub innego miejsca pochówku

Zezwolenie na wykonywanie usług pogrzebowych będzie wydawane przedsiębiorcy, który spełni następujące wymagania:

- 1) posiada dom pogrzebowy;
- 2) posiada co najmniej dwa pojazdy specjalne;
- 3) zatrudnia w pełnym wymiarze czasu, na podstawie umowy o pracę, nie mniej niż cztery osoby;
- 4) posiada pozytywną opinię inspektora sanitarnego o budynku, w którym mają być świadczone usługi pogrzebowe oraz o jego wyposażeniu;
- 5) nie figuruje w Rejestrze Należności Publicznoprawnych;
- 6) nie został skazany za przestępstwo popełnione umyślnie.

Powyższe wymogi dotyczą zatem zaplecza technicznego przedsiębiorcy (dom pogrzebowy, dwa pojazdy specjalne, opinia inspektora sanitarnego o budynkach), fachowości personelu (przeszkolenie pracowników) oraz reputacji (brak skazań za przestępstwa umyślnie, zatrudnienie na podstawie umowy o pracę). Bardzo ważnym wymogiem jest to, aby dom pogrzebowy, czyli budynek służący do przechowywania zwłok lub szczątków, przygotowania ich do pochowania, odbywania ceremonii i ich obsługi administracyjnej, nie był zlokalizowany na terenie zakładu leczniczego, kościoła lub związku wyznaniowego. To uregulowanie ma dwojakie znaczenie. Z jednej strony wyraźnie oddziela działalność pogrzebową od procesu leczenia, co uzasadnione jest poszanowaniem osób chorych i ich bliskich. Z drugiej strony służy równej konkurencji przedsiębiorców ponieważ uwalnia bliskich osoby zmarłej od presji lub sugestii wyboru oferty usług pogrzebowych ze względu na

zlokalizowanie przedsiębiorstwa pogrzebowego. Podobne uzasadnienie ma zakaz prowadzenia działalności pogrzebowej przez podmioty komunalne i podmioty lecznicze, a także zakaz zatrudniania przez podmioty lecznicze w prosektorium osób, które nie są ich pracownikami i powierzania prowadzenia prosektorium innym podmiotom.

Pierwszego zezwolenia udziela się na okres trzech lat. Kolejne zezwolenie temu samemu przedsiębiorcy pogrzebowemu udziela się na kolejny okres trzech lat, a kolejne zezwolenia - na okresy sześciu lat. Przed podjęciem decyzji w sprawie udzielenia zezwolenia, inspektor sanitarny przeprowadza kontrolne sprawdzenie faktów podanych we wniosku o zezwolenie, w tym przeprowadza wizję lokalną. Inspektor sanitarny przeprowadza co najmniej jedną kontrolę spełniania wymogów udzielenia zezwolenia w każdym roku obowiązywania zezwolenia pierwszego i drugiego zezwolenia.

Wojewoda zamieszcza na swojej stronie podmiotowej w Biuletynie Informacji Publicznej wykaz przedsiębiorców świadczących usługi pogrzebowe, którym udzielił zezwolenia. W wykazie odnotowuje się zawieszenie i cofnięcie zezwoleń.

Opłata za wydanie zezwolenia na wykonywanie usług pogrzebowych zostaje ustalona na poziomie 5 tys. zł.

Świadczenie usług pogrzebowych bez zezwolenia jest zagrożone karą grzywny w wysokości 100 tys. zł.

Projektowanie rozwiązania mają służyć zapewnieniu wypełnianiu wymogów sanitarnych przez przedsiębiorstwa pogrzebowe oraz zagwarantowaniu minimalnego profesjonalnego standardu usług pogrzebowych. Skutkiem ich wprowadzenia w życie byłoby ponadto wyrównanie warunków konkurencyjnych na rynku, ograniczenie szarej strefy oraz upowszechnienie zatrudniania pracowników przedsiębiorstw pogrzebowych na podstawie umowy o pracę.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

W Nowej Zelandii ustawodawca uznał, że obowiązujące od blisko 50 lat regulacje prawa pogrzebowego (Burial and Cremation Act 1964) wymagają modernizacji. W związku z tym podjęto prace nad unowocześnieniem tych przepisów. Do 10 kwietnia 2020 r. trwają konsultacje nowych regulacji.

W Wielkiej Brytanii szczegółowe przepisy regulujące kremację zwłok po raz pierwszy zostały wprowadzone w 1903 r. W XXI wieku były one wielokrotnie nowelizowane – np. w odniesieniu do prawa obowiązującego na terenie Anglii i Walii w 2006, 2008, 2016 i 2017 r.

W Irlandii branża pogrzebowa należy do najmniej regulowanych dziedzin działalności gospodarczej. Przyczyniło się to do powstania bardzo znaczącego zróżnicowania standardu wykonywanych usług pogrzebowych oraz problemów z zachowywaniem zasad bezpieczeństwa i profesjonalizmu. W związku z tym w 2011 r. przedstawiono projekt nowych regulacji prawnych w tym zakresie.

We Francji obowiązuje wymóg stwierdzenia i rejestracji zgonu w ciągu 24 godzin od momentu śmierci. Zamiast rodziny zmarłego, zgłoszenia do urzędu może dokonać przedsiębiorca pogrzebowy. Pochówek nie może nastąpić wcześniej niż w ciągu 24 godzin od chwili zgonu.

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Przedsiębiorstwa pogrzebowe	3972 podmioty	GUS – baza REGON (stan na 30 IX 2019 r.)	Wprowadzenie wymogu uzyskania zezwolenia na świadczenie usług oraz szeregu dodatkowych wymogów w zakresie norm bezpieczeństwa sanitarnego. Wyrównanie warunków konkurencyjnych na rynku.
Osoby wykonujące pracę na rzecz przedsiębiorstw pogrzebowych oraz podmiotów z nimi kooperujących	ok. 54 tys. osób	Raport FPP i CALPE pt. „Branża pogrzebowa w Polsce. Diagnoza i wyzwania”	Uzyskanie statusu pracownika oraz związanych z tym uprawnień wynikających z przepisów Kodeksu Pracy. Zwiększenie poziomu

			bezpieczeństwa wykonywanej pracy.
Wojewodowie	16		Zawieranie umów z koronerami o wykonywanie czynności stwierdzenia zgonu, potwierdzania stwierdzenia zgonu i innych czynności określonych w ustawie
Państwowa Inspekcja Sanitarna	318 stacji powiatowych i 16 wojewódzkich		Przeprowadzanie kontroli w przedsiębiorstwach pogrzebowych w związku z procedurą wydawania zezwoleń na świadczenie usług pogrzebowych i weryfikacji wypełniania nowych wymogów sanitarnych. Nadzór nad systemem szkoleń pracowników przedsiębiorstw pogrzebowych.

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

6. Wpływ na sektor finansów publicznych

(ceny stałe z 2019 r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Łącznie
Dochody ogółem	502,3	490,7	498,6	524,6	513,5	521,5	545,8	537,6	546,7	555,7	565,3	5802,2
budżet państwa	98,8	100,3	101,8	103,3	104,8	106,4	108,0	109,6	111,4	113,2	115,2	1173,0
JST	45,3	26,6	27,5	46,6	28,5	29,4	46,3	30,5	31,4	31,9	32,4	0,0
FUS	270,1	274,3	278,5	282,6	286,7	290,9	295,2	299,8	304,6	309,6	315,0	3207,2
FP	20,9	21,2	21,6	21,9	22,2	22,5	22,9	23,2	23,6	24,0	24,4	248,3
FGŚP	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	10,1
NFZ	66,3	67,3	68,3	69,4	70,4	71,4	72,5	73,6	74,8	76,0	77,3	787,2
Wydatki ogółem	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	0,0	220,0
budżet państwa	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	22,0	0,0	220,0
JST	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
FUS	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
FP	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
FGŚP	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
NFZ	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Saldo ogółem	480,3	468,7	476,6	502,6	491,5	499,5	523,8	515,6	524,7	533,7	565,3	5582,2
budżet państwa	76,8	78,3	79,8	81,3	82,8	84,4	86,0	87,6	89,4	91,2	115,2	953,0
JST	45,3	26,6	27,5	46,6	28,5	29,4	46,3	30,5	31,4	31,9	32,4	376,3
FUS	270,1	274,3	278,5	282,6	286,7	290,9	295,2	299,8	304,6	309,6	315,0	3207,2
FP	20,9	21,2	21,6	21,9	22,2	22,5	22,9	23,2	23,6	24,0	24,4	248,3
FGŚP	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	1,0	1,0	1,0	10,1
NFZ	66,3	67,3	68,3	69,4	70,4	71,4	72,5	73,6	74,8	76,0	77,3	787,2

Źródła finansowania	Zwiększenie poziomu fiskalizacji obrotu w branży pogrzebowej, wprowadzenie wymogu formalizacji zatrudnienia oraz wygenerowanie wpływów z tytułu opłaty skarbowej za wydanie zezwolenia na świadczenie usług pogrzebowych powinno przyczynić się, zgonie z przyjętymi założeniami, do zwiększenia dochodów sektora finansów publicznych o 502,3 mln zł w pierwszym pełnym roku obowiązywania projektowanej ustawy. Wobec planowanego rocznego limitu wydatków budżetu państwa na realizację zadań wynikających z ustawy na poziomie 22 mln zł rocznie, oznacza to, że projektowana regulacja jest samofinansująca, a ponadto jej wprowadzenie przyniosłoby, zgodnie z przyjętymi założeniami, poprawę salda sektora finansów publicznych w ujęciu netto o 480,3 mln zł w ciągu pierwszych 12 miesięcy obowiązywania.
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	<p>Powyższe szacunki zostały dokonane w oparciu o wyliczenia przedstawione w raporcie Federacji Przedsiębiorców Polskich oraz Centrum Analiz Legislacyjnych i Polityki Ekonomicznej pt. „Branża pogrzebowa w Polsce. Diagnoza i wyzwania” z października 2019 r. Wyliczenia te zostały oparte na szacunku wartości poszczególnych segmentów rynku usług pogrzebowych oraz usług ściśle powiązanych z tą branżą (wykonanie pomników, produkcja trumien oraz utensyliów pogrzebowych). W oparciu o informacje pozyskane od profesjonalistów branży pogrzebowej, autorzy przywołanego raportu określili szacunkowy udział szarej strefy w poszczególnych segmentach, co w połączeniu z szacunkiem całkowitej wartości rynku pozwoliło na oszacowanie wartości szarej strefy. Jak dotąd nie przeprowadzono szczegółowych badań, które pozwoliłyby z większą precyzją oszacować szarą strefę usług pogrzebowych.</p> <p>Założono, że na skutek wprowadzenia projektowanych rozwiązań, szara strefa w branży pogrzebowej zostanie ograniczona o 50%. Fluktuacja dochodów jednostek samorządu terytorialnego ma związek z 3-letnim okresem obowiązywania pierwszych dwóch zezwoleń na świadczenie usług pogrzebowych, która powoduje kumulację wpływów z tego tytułu w niektórych latach wskutek odnawiania zezwoleń przez przedsiębiorstwa, które prowadziły działalność w momencie wejścia w życie projektowanych regulacji.</p> <p>Założono ponadto, że realny wzrost jednostkowych wydatków na usługi pogrzebowe wynosi 1% rocznie. Zmianę wielkości popytu na rynku w kolejnych latach określono na podstawie dynamiki liczby zgonów w poszczególnych latach prognozowanej przez Eurostat (model demograficzny EUROPOP 2015).</p>

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki						
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z 2019 r.)	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	-19,9	-0,8	-1,3	-20,0	-1,5	-2,8	-74,4
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa							
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	Projektowana ustawa pozytywnie wpływa na warunki prowadzenia działalności przedsiębiorstw pogrzebowych wypełniających wszelkie wymogi bezpieczeństwa sanitarnego, prawa pracy oraz profesjonalne standardy świadczenia usług pogrzebowych, ze względu na fakt, iż wyrównuje ona warunki konkurencyjne na rynku.						
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe							
Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Oszacowane skutki finansowe dotyczą wyłącznie przedsiębiorstw w pełni legalnie prowadzących swoją działalność i obejmują opłatę skarbową związaną z uzyskaniem zezwolenia na wykonywanie usług pogrzebowych.							

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

nie dotyczy

Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).

tak
 nie
 nie dotyczy

zmniejszenie liczby dokumentów
 zmniejszenie liczby procedur
 skrócenie czasu na załatwienie sprawy
 inne: ...

zwiększenie liczby dokumentów
 zwiększenie liczby procedur
 wydłużenie czasu na załatwienie sprawy
 inne: ...

Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektroniczności.

tak
 nie
 nie dotyczy

Komentarz:

Wdrożenie projektowanej regulacji usprawnia procedury związane z rejestracją zgonu w urzędzie stanu cywilnego, elektronicznie ten proces, a także uwalnia rodzinę i bliskich osoby zmarłej od konieczności samodzielnego dopełniania obowiązków formalnych z tym związanych.

9. Wpływ na rynek pracy

Projektowane regulacje zobowiązują przedsiębiorstwa pogrzebowe do zatrudniania co najmniej 4 pracowników w celu uzyskania zezwolenia na wykonywanie tych usług. W związku z tym należy oczekiwać, że wprowadzenie w życie projektowanej ustawy będzie sprzyjać ograniczeniu zatrudnienia nieformalnego oraz niestandardowego oraz upowszechniania zatrudnienia w oparciu o przepisy Kodeksu Pracy.

10. Wpływ na pozostałe obszary

środowisko naturalne
 sytuacja i rozwój regionalny
 inne: ...

demografia
 mienie państwowe

informatyzacja
 zdrowie

Omówienie wpływu

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)